

Lea Orpana

LAULUN VERKKO-OPETUS

Haasteet, hyödyt ja mahdollisuudet

LAULUN VERKKO-OPETUS

Haasteet, hyödyt ja mahdollisuudet

Lea Orpana
Opinnäytetyö
Kevät 2021
Taiteen tekijä ja kehittäjä
YAMK
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Taiteen tekijä ja kehittäjä, YAMK

Tekijä(t): Lea Orpana

Opinnäytetyön nimi: Laulun verkko-opetus. Haasteet, hyödyt ja mahdollisuudet

Työn ohjaaja(t): Jouko Tötterström

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2021

Sivumäärä: 56 + 2 liitettä

Tämä opinnäytetyö perehtyy laulun verkko-opetuksen haasteisiin, hyötyihin ja mahdollisuuksiin. Työn lähestymistapa on laadullinen tutkimus. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelut on toteutettu kuudelle laulunopettajalle kesän ja syksyn 2020 aikana. Haastateltavat ovat jakaneet kokemuksiaan laulun verkko-opetuksesta kevään 2020 aikana.

Työn tavoitteena on tuoda esiin opettajilta saatuja huomiota liittyen laulun lähi- ja etäopetuksen eroihin, verkko-opetuksen haasteisiin, hyötyihin, mahdollisuuksiin ja mahdollisiin toiminnallisiin muutoksiin, joita etäopetus vaatii. Lisäksi perehdyn työssäni verkkoympäristöjen oppimisteorioihin ja siihen, mitä etä- ja verkko-opetuksella yleisesti tarkoitetaan. Tämän aineiston sekä keskeisten lähteiden pohjalta olen toteuttanut työni liitteeksi laulun verkko-opetuksen oppaan, jonka tarkoituksena on helpottaa laulun verkko-opetuksen suunnittelua ja toteutusta. Opa keskittyy katsomaan verkko-opetusta pedagogisesta näkökulmasta ja tarjoamaan vinkkejä sujuvaan sekä vuorovaikutteiseen opettamiseen verkon välityksellä.

Työssä nähdään selkeästi verkko-opetuksen haasteet, joita ovat muun muassa yhteismusisoinnin ja säestämisen mahdottomuus, Internet-yhteys ja sen laatu, oppilaan itseohjautuvuuden puute sekä äänen kvaliteetin (äänen voimakkuus, nyanssit, paine, äänenväri) kuuleminen. Hyötyinä taas nähdään oppilaan itseohjautuvuuden ja vastuun kasvaminen sekä harjoittelun ja valmistautumisen lisääntyminen. Lisäksi haastatteluun osallistuneet opettajat kokivat, että oma opettaminen selkeytyi, opetukseen syntyi uusia toimintatapoja ja vastuuta uskallettiin jakaa opiskelijoille entistä enemmän.

Verkko-opetuksen mahdollisuuksina voidaan nähdä saavutettavuus sekä globaali opettaminen ja oppiminen. Tulevaisuudessa verkko-opetus vaatii opettajien kouluttautumista, niin musiikkiteknologian kuin verkkopedagogiikan saralla sekä verkko-opetukseen sopivia laitteistoja ja vakaata Internet-yhteyttä. Oppilaan näkökulmasta katsottuna verkko-oppiminen ja siinä kehittyminen vaatii opiskelutilojen lisäksi itseohjautuvaa ja motivoitunutta opiskeluotetta, opettajan ja oppilaan vuorovaikutustaitoja unohtamatta. Laulun etäopetus ei korvaa lähiopetusta, mutta tuo siihen uusia toimintatapoja ja mahdollisuuksia.

Asiasanat: verkko-opetus, laulunopetus, verkkopedagogiikka, laulaminen, musiikkipedagogiikka

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Artistic Development, YAMK

Author(s): Lea Orpana

Title of thesis: Teaching singing online. Challenges, benefits and opportunities.

Supervisor(s): Jouko Tötterström

Term and year when the thesis was submitted: spring 2021

Number of pages: 56 + 2 appendices

This thesis is familiar with the challenges, benefits and opportunities of teaching singing online. The approach to work is qualitative research. As a research method, I have used a semi-structured interview. The interviews have been conducted for six singing teachers during the summer and autumn of 2020. The interviewees have shared their experiences of online singing during spring 2020.

The aim of the work is to highlight the attention received from teachers regarding the differences in local and distance teaching of singing, the challenges of online teaching, benefits, opportunities and possible functional changes required for distance learning. In addition, I study the learning theories of online environments and what is commonly meant by distance and e-learning. Based on this material and key source, I have implemented a guide to the teaching singing online as an attachment to my work, which is intended to facilitate the planning and implementation of teaching singing online. The guide focuses on viewing online teaching from a pedagogical point of view and offering tips for smooth and interactive teaching online.

The work clearly sees the challenges of e-learning, such as the impossibility of playing music together and accompaniment, internet access and its quality, the lack of self-control of the student and the hearing of the competence of sound (volume, nuances, pressure, sound colour). The benefits include increasing the student's self-driving and responsibility, as well as increased training and preparation. In addition, the teachers who participated in the interview felt that their own teaching became clearer, that new ways of working were created in teaching, and that students had the courage to share more responsibility.

Accessibility and global teaching and learning can be seen as opportunities for e-learning. In the future, e-teaching will require teacher training, both in music technology and online pedagogy, as well as equipment suitable for online teaching and a stable Internet connection. From the student's point of view, e-learning and developing in it requires not only study spaces, but also self-driving and motivated studying, without forgetting the interaction skills of the teacher and the student. Distance learning of a singing is not a substitute for contact teaching, but it brings new ways of working and opportunities to it.

Keywords: online teaching, vocal teaching, online pedagogy, singing, music pedagogy

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	TUTKIMUSMENETELMÄT	9
2.1	Haastattelujen toteutus.....	9
2.2	Haastateltavat.....	10
2.3	Tutkimuksen analyysitapa ja luotettavuus	11
2.4	Tutkimuksen luotettavuus	11
3	VERKKO-OPETUS	13
3.1	Verkko-opetuksen ja oppimisen määritelmä.....	13
3.2	Verkkoympäristön oppimisteoriat	16
3.2.1	Perinteiset oppimisteoriat.....	16
3.2.2	Kollaboratiivinen, interaktiivinen ja konnektivistinen lähestymistapa	18
3.2.3	TPACK	19
3.2.4	Haastateltavien esiin nostamat opetus- ja oppimiskäsitykset	21
3.3	Taitavan oppimisen ominaisuudet	23
3.4	Itsesäätelyn ja itseohjautuvuuden merkitys	24
3.5	Musiikin verkko-opetus	25
3.6	Pedagoginen osaaminen verkossa	27
4	TULOKSET	30
4.1	Laulunopettaminen verkossa.....	30
4.1.1	Aikaisempi kokemus laulunopetuksesta verkossa ja oppimisalustat	30
4.1.2	Pedagogiset lähestymistavat	30
4.1.3	Lähi -ja etäopetuksen erot.....	31
4.1.4	Konkreettiset muutokset.....	32
4.1.5	Opettajana kehittyminen	33
4.1.6	Vuorovaikutus opiskelijan kanssa	34
4.1.7	Verkko-opetuksen haasteet	35
4.1.8	Laulun verkko-opetuksen hyödyt	37
4.2	Opiskelijoiden kokemukset	37
4.2.1	Oppilaat ja kevään 2020 opetustavoitteet	37
4.2.2	Oppilaan oppimisessa tapahtuvat muutokset	38
4.3	Asenteet verkko-opetukseen sekä tulevaisuus	39

4.3.1	Ennakoasenteet ja niiden muutos	39
4.3.2	Tulevaisuus	40
5	TULOSTEN ANALYSOINTI JA POHDINTA	42
5.1	Pedagoginen lähestymistapa laulun verkko-opetuksessa	43
5.1.1	Verkko-opetuksen haasteet	47
5.1.2	Verkko-opetuksen hyödyt.....	50
5.2	Laulun verkko-opetus tulevaisuudessa	53
	LÄHTEET	57
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Keväällä 2020 COVID-19 muutti monen opettajan arkea, kun lähiopetus siirrettiin nopealla varoitusaikalla verkkoon. Suurin osa opettajista joutui odottamatta uuteen tilanteeseen ilman aikaisempaa kokemusta ja koulutusta verkko-opettamisesta. Olin aloittanut omat opintoni Oulun ylemmässä ammattikorkeakoulussa syksyllä 2019 ja tein useita kursseja etäopintoina. Lisäksi olin useamman vuoden opiskellut ja harjoitellut laulamista Skype-ohjelmiston kautta. Koronavirus (COVID-19) kevään 2020 aikana seurasin paljon musiikinopettajien keskustelua verkko-opetuksen kokemuksista, huomioista ja haasteista. Oma laulunopettajan ammatti sekä useiden opettajien huomiot vahvistivat ajatusta siitä, että laulun verkko-opetusta ja sen mahdollisuuksia, haasteita ja vaatimuksia olisi syytä tutkia enemmän. Olin ollut pitkään kiinnostunut verkkopedagogiikasta sekä laulun etäopettamisesta erilaisilla oppimisympäristöillä.

Tässä opinnäytetyössä perehdyn laulun verkko-opetukseen, sen haasteisiin, hyötyihin sekä kehittämismahdollisuuksiin. Työni pohjana toimii laadullinen tutkimus, jonka menetelmänä on puolistrukturoitu haastattelu. Haastattelujen kautta tuon esiin laulunopettajien kokemuksia ja toimintatapoja kevään 2020 aikana toteutetun verkko-opetusjakson aikana. Työtäni varten olen toteuttanut haastattelut kuudelle laulunopettajalle, jotka ovat opettaneet laulua verkon välityksellä vähintään kevään 2020 aikana. Haastattelemani kuusi laulunopettajaa toteuttivat laulun verkko-opetusta synkronisena yksilöopetuksena eri verkkoalustoilla. Synkronisella opetuksella viitataan verkkoympäristössä tapahtuvaan opetukseen, jossa opettaja ja oppilas ovat reaaliaikaisesti paikalla, jakaen liikkuvaa kuvaa ja ääntä keskenään.

Keskityn työssäni verkko-opetuksen tuomiin toiminallisiin muutoksiin ja opettajien kokemuksiin verkko-opettamisesta ja oppimisesta. Työni lähtökohtana ovat olleet seuraavat kysymykset:

1. Tapahtuuko laulunopetuksessa muutoksia, kun lähiopetus siirretään verkkoon, ja millaisia nämä mahdolliset muutokset ovat?
2. Mitkä ovat verkko-opetuksen hyödyt ja haasteet sekä
3. Mitä meidän tulee huomioida, kun opetamme laulua verkossa?

Erityisesti työssäni haluan painottaa viimeistä osiota, sillä laulunopetukseen suunnattua verkko-opetuspedagogiikan opasta tai oppikirjaa ei Suomen kielellä ole tällä hetkellä tarjolla. Lisäksi haluan työssäni nostaa esiin laulunopettajien innovatiivisia keksintöjä ja avata tätä kautta verkko-opettamisen mahdollisuuksia sekä mahdollisia ratkaisuja, jotka tukevat verkkoympäristöissä oppimista ja opettamista. Työni loppuun olen koonnut lyhyen oppaan siitä, mitä opettajien on hyvä huomioida, kun laulua opetetaan verkossa.

Tässä työssä käytän yleisesti nimityksiä musiikin ja laulun verkko-opetus ja/tai etäopetus. Musiikin etäopetusta on järjestetty Suomessa 1990-luvun puolesta välistä lähtien (Ruippo 2009, 364). Musiikin verkko-opetus nähdään niin, että tieto voidaan välittää oppilaalle maantieteellisestä etäisyydestä huolimatta siten, että hänen tiedollinen ja taidollinen kasvunsa on mahdollista. Tarkoituksena on luoda sellaiset tekniset ja pedagogiset järjestelyt ja ratkaisut, joiden avulla musiikin etäopetus välittyy laadukkaasti. Etäopetus voidaan myös määritellä siten, että se opetusta, joka järjestetään eri paikassa kuin lähiopetus normaalisti tapahtuisi. Tästä vuoksi se vaatii erityistä suunnittelua, erityisiä opetusmetodeja sekä teknisiä kommunikaation välineitä. (Ruippo 2009, 363–365; Moorey & Kearsley 1996). Haastattelujen lisäksi käytän työssäni suomalaisia sekä ulkomaisia tutkimuksia ja artikkeleita verkko-opetuksesta, vaikkakin haluan todeta, että tutkimustietoa laulun ja musiikin verkko-opetuksesta ei tällä hetkellä ole kovinkaan paljon saatavilla. Tämä varmasti muuttuu seuraavien vuosien aikana, sillä tutkimusta verkko-opetuksen vaikuttavuudesta, toimivuudesta ja tavoista tehdään parhaillaan sekä oppilaitoksissa että eri järjestöjen parissa. Työssäni avaan laajemmin sitä, mitä verkko-opetus on ja mihin oppimisteorioihin se mahdollisesti nojaa.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämän työn lähestymistapa on laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään tyypillisesti ymmärtämään tutkimuksessa tarkasteltavia ilmiöitä tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden näkökulmasta. Ajatuksena on, että tutkija on kiinnostunut tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kokemuksista, ajatuksista, tunteista ja merkityksistä. Erilaisten menetelmien avulla pyritään tutustumaan tukittavien kokemuksiin ja ajatuksiin. Menetelmillä tyypillisesti viitataan erilaisiin tapoihin kerätä aineistoa tutkimusta varten sekä analyysimenetelmiin. (Puusa & Juuti 2020, 10.) Tämän työn menetelmäksi olen valinnut puolistrukturoidun haastattelun. Haastattelu kohdistuu ajattelun sisältöihin ja sen tavoitteena on kerätä sellainen aineisto, jonka kautta on mahdollista tehdä ilmiöitä koskevia uskottavia päätelmiä (Puusa & Juuti 2020, 114). Työni haastattelujen tulokset toimivat pohjana laulun verkko-opetuksen oppaalle, joka on luotu laulunopettajien verkko-opettamisen tueksi.

2.1 Haastattelujen toteutus

Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna Zoom-verkkokokousohjelmistolla kesällä sekä syksyllä 2020. Puolistrukturoidulla haastattelulla tarkoitetaan sitä, että kysymysten muoto ja järjestys on vakioitu, eli kysymykset esitetään kaikille haastateltaville samalla tavoin ja samassa järjestyksessä (Puusa & Juuti 2020, 124). Valitsin tämän menetelmän työhöni, koska halusin saada haastateltavilta heidän oman henkilökohtaisen näkemyksensä ja kokemuksensa koskien laulun verkko-opetusta sekä luoda vuorovaikuttaisen ilmapiirin haastateltavien kanssa. Kaikki haastattelut nauhoitettiin Zoom-verkkokokousohjelmiston omalla tallentimella.

Etsin haastateltavia opettajia ilmoituksella neljästä eri Facebook-ryhmästä: Musiikin etäopetus, Voice Teachers United, Etäopetus kansalaisopistossa ja Suomen CVT-opettajat. Haastatteluihin ilmoittautui mukaan yhteensä 16 opettajaa, joista kuusi valikoitu mukaan tarkempaan haastatteluun. Haastattelun kesto yhden opettajan kanssa oli keskimäärin noin 1,5 tuntia. Ennen varsinaista haastattelukierroksen aloittamista toteutin esihaastattelun yhdelle tutkimuksen ulkopuoliselle opettajalle. Tämän esihaastattelun avulla pystyin tarkistamaan haastattelukysymysten selkeyden, haastattelun vaatiman aikataulun sekä haastattelutavan toimivuuden. Esihaastattelussa huomasin, että joitain kysymyksiä oli syytä selkeyttää niin, että ne pystyttiin ymmärtämään tarkoittamalla

tavalla. Lisäksi huomasin, että haastattelujen aikana kysymysten järjestys saattoi muuttua sen mukaan, mitä haastateltava vastasi. Tästä johtuen opin olemaan myös joustava, jotta haastattelu tapahtuisi mahdollisimman vuorovaikutteisesti. Puusa ja Juuti tuovat kirjassa *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* esille sen, että puolistrukturoidussa haastattelussa haastateltaville esitettävät kysymykset ovat usein samassa järjestyksessä (Puusa & Juuti 2020, 124). Omissa haastatteluissa pyrin pitämään kysymysten järjestyksen samana, mutta esihaastattelun ansioista olin varautunut siihen, että osa haastateltavista saattoi vastata kysymykseeni jo aikaisemmin jonkun muun kysymyksen kohdalla.

Jaoin haastattelukysymykset kolmeen eri kategoriaan. Ensimmäisessä osiossa tutkin yleisiä asioita laulunopettamisesta verkossa, kuten opettajan tapaa opettaa, mahdollisia muutoksia lähi- ja etäopetuksen välillä, käytettyjä ohjelmistoja ja kokemuksia. Tämä osuus käsitti yhteensä 14 kysymystä. Seuraavassa osiossa perehdyin oppilaan oppimisprosessiin ja kokemuksiin verkko-opetuksesta. Tämä osion jätin tietoisesti pienemmäksi, sillä halusin työssäni tutkia nimenomaan opettajien omia kokemuksia. Tämä osio käsitti yhteensä 7 kysymystä. Kolmannessa kysymyspatteristossa perehdyin tarkemmin opettajien omiin asenteisiin sekä tulevaisuuden näkymiin. Tässä osiossa kysymyksiä oli yhteensä 7. Kysymykset kokonaisuudessaan löytyvät tämän työn liitteistä.

Työni lähtökohtana oli tutkia nimenomaan pedagogista muutosta lähi- ja etäopetuksen välillä sekä luoda vastausten pohjalta opettajien käyttöön pienimuotoinen opas laulun verkko-opetuksen tueksi. Siksi haastattelut painottuivat enemmän ensimmäiseen osioon, jossa kävin läpi opettajien omia kokemuksia, toimintatapoja ja mahdollisia muutoksia opettamisessa. Haastattelutilanne oli hyvin vuorovaikutteinen, ja kuten aikaisemmin mainitsin, välillä kysymysten järjestys muuttui haastateltavien vastausten mukaan.

2.2 Haastateltavat

Haastateltavaksi valikoitui kuusi laulunopettajaa eri puolelta Suomea. Haastateltavat opettavat toimivat laulunopettajina joko musiikkiopistossa, kansalaisopistossa, toisella asteella tai yrittäjänä. Osalla opettajista oli vähän kokemusta verkko-opettamisesta ennen kevättä 2020. Yhdellä opettajalla oli aikaisempaa kokemusta säännöllisestä verkko-opetuksesta. Haastateltavat esittelään tässä nimettöminä siten, että heidän opetuspaikkaansa, oppilaitostaan tai asuinpaikkaansa ei voi päätellä. Olen nimennyt opettajat seuraavasti: ope 1, ope 2, ope 3, ope 4, ope 5 ja ope 6.

2.3 Tutkimuksen analyysitapa ja luotettavuus

Tuloksia analysoidessa jaoin vastaukset kolmeen eri kategoriaan.

1. Laulunopettaminen verkossa
2. Oppilaan oppimisprosessi ja kokemukset
3. Opettajan asenne ja tulevaisuuden näkymät

Kaikki haastattelut nauhoitettiin Zoom-verkkokokousohjelmiston avulla. Koin nauhoittamisen erittäin tarpeellisena välineenä, jotta pystyin keskittymään haastattelutilanteeseen ja olemaan vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa. Purin nauhoitukset haastattelujen jälkeen Word-dokumentteihin. Tämän jälkeen laitoin haastateltavien tulokset taulukkoon rinnakkain, jotta pystyisin hahmottaan paremmin haastatteluiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Vastauksia analysoidessa käytin apuna värikoodausta (kuvio 1), jonka kautta hahmotin vastauksessa esiinnoitettuja teemoja, yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia

KYSYMYS	OPE 1 HL	OPE 2 RP	OPE 3 LP	OPE 4 PO	OPE 5 SK
1. Kauanko olet tehnyt verkko-opetusta? Ei yhtään: keltainen Satunnaisia: vihreä Kokemusta: punainen	12.3 ensimmäinen verkkotunti (ei aikaisempaa kokemusta)	yksittäisiä, satunnaisia tunteja ennen koronaa	2017 liveasiakkaat verkkoon koronan ajan	2010 alussa satunnaisesti	Ei yhtään etät
2. Mitä alustoja käytät? Zoom: keltainen Skype: vihreä WhatsApp: punainen Muut: Teams, google drive, whereby	Zoomia, Google drive	skype, whatsapp. Tämä johtui siitä, että nämä oli koneissa valmiina, halusin mennä niillä mitkä on helpoimpia niille (vain Zoomia ryhmäineissa)	Zoom pääasiallisesti	skype silloin - zoom ja whereby (toimii välillä paremmin, erityisesti nuorilla joitain ominaisuuksia - helpompikäyttöinen, ei tarvitse säätää, chat toimii, äänenlaadussa haasteita, mutta se on riittävä)	Zoom, ja aino verkkoyhteyden puhelu ja pari puhelu. Tuttuj ongelmia, mu kanssa oli jännä luontevaa. Uu hankalampaa, oie nähnyt/ku

KUVIO 1. Värikoodattuja vastauksia (Orpana 2020, viitattu 30.9.2020).

2.4 Tutkimuksen luotettavuus

Kun tutkimusmenetelmänä käytetään haastattelua, niin parhaimmillaan tutkija pääsee kiinni tutkittavien ajatuksiin, mieltymyksiin, odotuksiin ja kokemuksiin. Uskottavien päätelmien teko puheen muodossa olevasta aineistosta edellyttää, että haastattelut tallennetaan. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tehtävänä on tulkita toisten tekemiä tulkintoja. Haastatteluun valitut henkilöt jakavat

omia subjektiivisia, omakohtaisia kokemuksia ja tulkintoja, joita tutkijan tehtävä on tulkita. (Puusa ym. 2020, 114.) Ja kuten Puusa ja Juuti mainitsevat, on tutkijan tekemä analyysi näistä kokemuksista, ajatuksista ja käsityksistä lopulta tutkijan omaa puhetta, jotka hän tuo esiin tutkimuksissaan heijastaen tutkittavien tunteja ja yhdistelemällä tulkintahorisointinsa heidän kanssaan.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan pohtia kolmen käsitteen avulla, joita ovat uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys. Uskottavuudella viitataan siihen, missä määrin tutkimusta lukevat kollegat, tutkimushenkilöt ja niin sanottu suuri yleisö, hyväksyvät tutkimuksen tulokset tosiksi ja luottavat tutkimuksen aineiston keräämiseen ja analysoinnin tapaan. Luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija vakuuttaa lukijan ammattitaidostaan, käyttäen oikeanlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä ratkaistakseen tutkimusongelmansa ja toteuttaakseen tutkimuksen. Eettisyydellä viitataan taas siihen, että tutkija on noudattanut eettisiä periaatteita tutkimuksen ajan. (Puusa ym, 2020, 198.)

Tätä tutkimusta on ohjannut omat henkilökohtaiset intressi ja aiheen ajankohtaisuus. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt uskottavuuteen sen kautta, että olen etsinyt tutkimukseen haastateltavaksi kuusi eri puolella Suomea opettavaa, eri taustan, työkokemuksen sekä työpaikan omaavaa laulunopettajaa. Osa haastateltavista oli minulle ennestään tuttuja, sillä hyödynsin haastateltavien etsinnässä olemassa olevia verkostojani. Haastattelut on toteutettu nimettömästi, eettisiä periaatteita noudattaen ja luottamuksella vain haastateltavan ja haastattelijan kesken. Haastateltavat olivat mukana vapaaehtoisesti ja heidän osallistumistansa ohjasi kiinnostu aihepiiriä ja oman työn analysointia kohtaan. Koen, että haastatteluissa tunnelma oli vapautunut ja luottamuksellinen sekä opettajat pystyivät tuomaan esiin kaikkia niitä huomioita, joita heillä asiaan liittyi.

3 VERKKO-OPETUS

Tässä luvussa käyn läpi musiikin verkko-opetuksen taustaa Suomessa. Lisäksi perehdyn verkko-opetuksen pedagogiikkaan ja tuon esiin mahdollisia eroja lähi- ja etäopetuksen pedagogisessa lähestymistavassa. Avaan myös sitä, mitä yleisesti verkko- ja etäopetuksella tarkoitetaan.

3.1 Verkko-opetuksen ja oppimisen määritelmä

Verkko-opetuksena voidaan nähdä opetusmuoto, joka hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa ja jossa etäisyys tai aika erottaa opettajan ja opiskelijan. Opetus ja opiskelu tapahtuvat joko kokonaan tai osittain verkossa ja sen välityksellä. Opetus ja opiskelu painottuvat verkossa työskentelyyn ja siellä tapahtuvaan vuorovaikutukseen. (Sjögren & Vuoskoski; Harjunen & Huhtinen, 2020, 7; Mannonen, Eskelinen & Leppänen 2015, 12–13.)

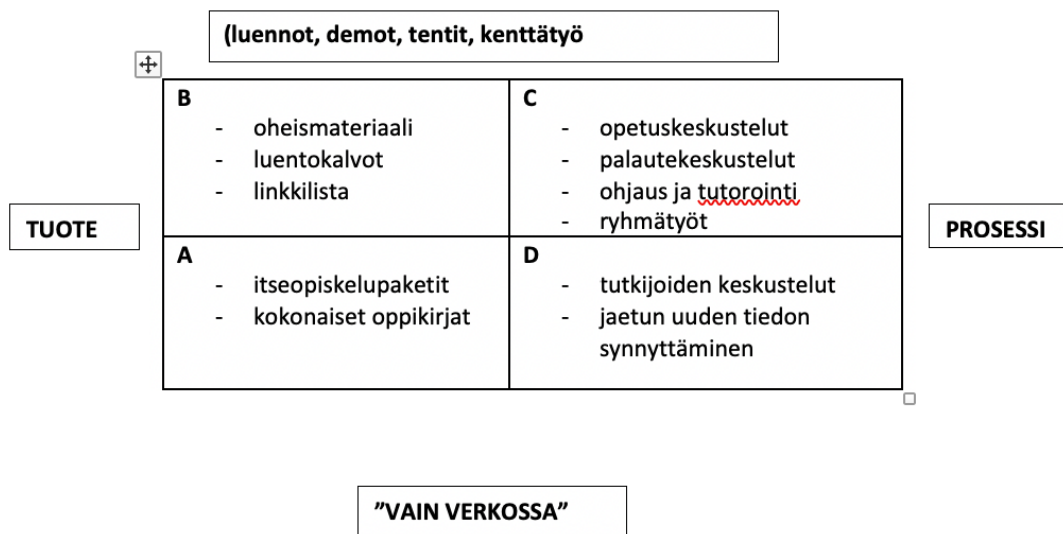
Verkko-opetuksella ja -oppimisella tuntuu olevan monia nimityksiä. Voidaan puhua muun muassa etä- ja avoimesta oppimisesta, sulautuvasta oppimisesta (blended learning), e-oppimisesta (e-learning) ja monimuotoisesta oppimisestä. Näiden lisäksi käytettyjä ilmaisuja ovat internet-perustainen opiskelu tai oppiminen, verkonkäyttö opetuksessa, verkottunut opetus ja oppiminen, verkostopohjainen opiskelu ja verkkopohjainen opiskelu. Yleisesti verkko-opetuksella viitataan opiskeluun ja oppimiseen, jos jokin osa opetuksesta perustuu internetissä olevaan tai sieltä löydettäviin aineistoihin. (Haavisto, Kivipensas & Tervo 2012, 5–6.)

Verkko-oppimisena määrittelyyn riittää myös se, että ainakin osa opiskelusta perustuu internetin kautta saataviin tietoihin ja sisältöihin. Ruippo tuo artikkelissaan *Musiikin etäopetus* (2009, 363) esiin Desmond Keeganin viisiosaisen määritelmän etäopetuksesta, jota voidaan myös hyödyntää määriteltäessä musiikin etäopetusta. Määritelmässä pyritään kattamaan kaikki etäopetuksen piirteet, joita Keeganin mukaan ovat: ”1) opettajan ja oppilaan maantieteellinen etäisyys, 2) teknisten apuvälineiden käyttö, 3) kahdensuuntainen vuorovaikutus, 4) yksilöllinen opetus ja 5) tukiorganisaation merkitys” (2009, 363).

Ruippo nostaa esiin myös Mooren ja Kearsleyn (1996) määritelmän, jonka mukaan etäopetus on suunniteltua opiskelua, joka toteutetaan eri paikassa kuin opettaminen. Tästä johtuen siihen tarvitaan erityisjärjestelyitä, erityisiä opetusmetodeja sekä erityisiä elektronisia ja muita kommunikatiivälineitä. Ruippo esittelee artikkelissaan myös Holmbergin näkemyksen etäopetuksen metodologiasta, jonka mukaan etäopetus on oppimisen palvelemista. Tämän palvelutehtävän toteuttamiseen meillä on käytössä useita menetelmiä, joita ovat esimerkiksi laajennetun luokkahuoneen malli tai avoin oppiminen. (2009, 363–364.) Verkko-opetus voidaan nähdä laajemmin siten, että se ei ole vain erillinen opetusmenetelmä tai -keino, vaan osa opiskelijan oppimisprosessia ja oppimisympäristöä (Voutilainen 2007, 19).

Verkko-opetuksen yhteydessä puhutaan usein myös oppimisympäristöistä tai sen synonyymista oppimisalustasta. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan sitä virtuaalista luokkahuonetta tai tilaa, sovellusta tai ohjelmaa, jossa opetus pidetään ja oppiminen tapahtuu. Oppimisympäristöön voi kuulua samaa aikaa useita eri sovelluksia ja verkko-oppimisalustoja (esim. Moodle, blogit, YouTube, sähköposti, Skype, Zoom, Teams, Google-palvelut). Parhaimmillaan oppimisympäristöt mahdollistavat sosiaalisen kontaktin mahdollisuuden ja oppilaan viihtymisen, jotka ovat merkityksellisiä tekijöitä opiskelumotivaatiolle ja opiskeluun sitoutumiselle. Tämän lisäksi opintojen edistymisen kannalta on tärkeää opettajan tuki ja ohjaus. (Halimaa & Kopeli 2016, 25)

Hein, Ihalainen ja Nieminen tarkastelevat vuonna 2000 julkaistussa artikkelissa *Tunne verkko* verkko-opetuksen toteutusta alla olevan nelikentän kautta, jossa he jäsentelevät ihmisten ajatuksia siitä, mitä useimmat opettajat tarkoittavat puhuessaan verkko opetuksesta.

Kuvio 2. Verkko-opetuksen nelikenttä (Hein, Ihalainen & Nieminen 2000, 5) mukailten.

Kuvion kuvaus voidaan avata seuraavalla tavalla:

- lohko A: verkkoon tarkoitettu tuote, joka voidaan helposti jakaa
- lohko B: verkosta löytyvät materiaalit, joita voidaan käyttää esim. muiden opetusmuotojen yhteydessä
- lohko C: esim. verkossa käytävät keskustelut ja ryhmätehtävät, opettajan palaute
- lohko D: tyypillinen kuvaus verkko-opetuksesta

Miikka Salavuo nostaa artikkelissa *Verkko-ympäristöt musiikinopetuksessa ja -opiskelussa* (2009, 345) esiin sen, että verkko-opetus tulisi nähdä toimintana, jossa oppilaat rakentavat tietoa sekä oppivat uutta vuorovaikutteisesti ja tasapuolisesti osallistuen. Tähän esimerkiksi hän nostaa musiikinopiskelussa e-portfoliot, jossa opiskelija voi tuoda videoiden avulla esiin omaa osaamista. E-portfoliot voivat toimia tavallista keskusteluympäristöä mielekkäämpinä tapoina tuoda omaa osaamistaan esiin sekä toimia vuorovaikutteisena näyttämönä opiskelijoille. E-portfolio voitaisiin sijoittaa Hein ym. nelikenttäkaavioon lohkon C.

Verkossa tapahtuvaa oppiminen voidaan jakaa synkroniseen ja asynkroniseen opetukseen. Synkronisella oppimisella tarkoitetaan koko ryhmälle tai yksittäisille henkilöille tapahtuvaa videoneuvottelua, reaaliaikaisia luentoja tai one to one opetustilanteita. Synkronisessa opetuksessa voidaan esimerkiksi jakaa tietokoneen näytön kuvaa ja ääntä ja olla suorassa keskusteluyhteydessä opis-

kelijoiden kanssa. Oppimisympäristön käsitettä voidaan jakaa neljään eri luokkaan: 1) verkkopohjainen oppimisympäristö kalvopankkina ja informaatio varastona, 2) verkkopohjainen oppimisympäristö verkostona, 3) verkkopohjainen oppimisympäristö rakenteena ja 4) verkkopohjainen oppimisympäristö virtuaaliluokkana (Matikainen & Manninen 2000; Voutilainen 2007,19). Tämän näkemys pohjalta voidaan ajatella, että haastatteluuni osallistuneet opettajat käyttivät verkko-opetuksessaan virtuaaliluokan lisäksi oppimisympäristöä informaatiovarastona ja -verkostona.

Asynkronisella verkko-oppimisella taas tarkoitetaan verkko-oppimista, jossa osallistujien ei tarvitse olla samaa aikaa läsnä. Opetustyökalua voi olla esimerkiksi Moodle, blogit tai verkkokeskustelut. (Haavisto, Kivipensas & Tervo 2012, 8.) Asynkronisessa verkko-oppimisessä opiskelija siis etenee kursilla itsenäisesti sovitun aikataulun mukaisesti.

Tässä työssä perehdyn synkronisoituun laulunopettamiseen, jossa oppilas saa reaaliaikaista, one to one, opetusta eri oppimisympäristöissä.

3.2 Verkkoympäristön oppimisteoriat

Perinteisinä oppimisteorioina tai oppimiskäsityksinä nähdään behaviorismi, humanismi, kognitivismi ja konstruktivismi. Nämä oppimisteoriat on luotu ennen kuin teknologia vaikutti oppimiseen. Digitaaliseen oppimisympäristöön siirryttäessä myös oppimisteorioita on hyvä päivittää. (Sjögren & Vuokoski; Harjunen & Huhtinen 2020, 9.) Harjunen ja Huhtinen tuovat esiin artikkelissaan sen, että kirjallisuus suosittaa, että verkko-opetuksen hyödyn lisäämiseksi suositaan oppijakeskeistä, konstruktivistista, kollaboratiivista, interaktiivista ja konnektivistista lähestymistapaa. Samoin he tuovat esiin Saykilin (2018) ja Arghoden (2017) näkemyksen siitä, että verkkopedagogiikassa on hyvä suosia useampaa pedagogista mallia. (Harjunen & Huhtinen 2020, 9.) Lisäksi puhutaan paljon teknologispedagogisesta sisältötiedosta (TPACK). Esittelen yllä mainitsemani oppimiskäsitykset lyhyesti.

3.2.1 Perinteiset oppimisteoriat

Seuraavaksi esittelen lyhyesti perinteiseksi katsotut oppimisteoriat, joita tässä yhteydessä ovat behaviorismi, humanismi, kognitivismi ja konstruktivismi.

Behavioristisen oppimismenetelmä pohjautuu luonnontieteelliseen menetelmään, jossa ihmisen ja eläimen oppiminen nähdään perusmuodoltaan samanlaisena. Oppija nähdään tyhjänä tauluna, niin sanottuna tabula rasana, johon opettaja siirtää tiedon. Oppilas nähdään passiivisena vastaanottajana ja opettaja aktiivisena tiedon siirtäjänä. Oppiminen nähdään siten, että opetuksen tavoitteena oleva reaktio (R) vakiintuu pysyväksi käyttäytymiseksi, kun se yhdistetään ympäristöstä tulevaan ärsykkeeseen (S). Behaviorismissa palkitaan toivottuja tuloksia välittömällä palautteella ja vahvistamiselle sekä yritetään vähentää ei-toivottuja tuloksia. Oppilasta tarkastellaan objektina eikä aktiivisena oppijana, jolloin esimerkiksi itseohjautuvan opetuksen näkökulmasta tämä oppimismenetelmä voidaan nähdä puutteellisena. (Karjalainen 2006, 5–6.)

Humanistinen oppimiskäsitys perustuu kokemukselliselle oppimiselle. Oppiminen on aktiivista ja kehittävää toimintaa, jossa korostuu opettajan ja oppijan välinen vuorovaikutus. Oppilas asettaa itselleen tavoitteen ja ottaa vastuun siitä, että hän pääsee tavoitteeseensa. Opettaja rooli on ohjaava ja tarkan opetuksen suunnittelun sijaan opettaminen tapahtuu suuntaviivojen avulla. Humanistinen oppimiskäsitys pohjaa humanistiseen psykologiaan, jossa ihminen nähdään kokonaisvaltaisena, luovaan ja henkiseen kasvuun pyrkivänä olentona, jossa avainkäsitteenä on elämyksellinen tai kokemuksellinen oppiminen. Oppiminen nähdään jatkuvana prosessina, jolloin oppiminen pohjautuu oppijan aikaisemmille kokemuksille. Humanistinen oppiminen korostaa yksilön sisäistä motivaatiota ja halua kehittyä sekä oppia. Samalla se korostaa yhdessä tekemistä ja kokemista. Mikäli oppilaalta puuttuu valmiudet itseohjautuvaan työskentelyyn, voidaan humanistinen opetus tyyliä nähdä haasteellisena. (Pylkkä/JAMK 2020, Karjalainen 2006, 7–8.)

Kognitiivinen oppimisprosessissa oppiminen nähdään tiedon prosessointina. Oppija on tiedon aktiivinen käsittelijä, joka vastaanottaa, havainnoi, valikoi, tulkitsee sekä kehittää tietoa. Oppija rakentaa tietoa ja ohjaa omaa oppimistaan, jolloin metakognitiiviset taidot kehittyvät. Oppija osaa kriittisesti arvioida omaa oppimistaan, sitä mitä hän ymmärtää ja sitä mitä hän ei ymmärrä. Motivaatio oppimiseen tulee, kun oppilas huomaa ristiriidan tai puutteen omissa taidoissaan tai tiedossaan. Opetus nähdään systemaattisena ohjauksena, ei vain tiedon välittämisenä ja oppiminen merkitsee muutosta yksilön tiedon struktuurissa. Kognitivismi on kiinnostunut siitä, mitä meissä tapahtuu, kun suoritamme tehtävää ja miten suoriutumista voidaan laadullisesti parantaa. (Pylkkä/JAMK, Karjalainen 2006,11.)

Konstruktivisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen nähdään aktiivisen tiedon rakentamisen prosessina, jolloin oppija kehittää aikaisemmin oppimaansa ja sitoo oppimansa aiempaan opittuun.

Uusi tieto ei vaan siirry opiskelijalle vaan oppija konstruoi, rakentaa sen itse uudelleen. Oppijan aikaisemmat kokemukset opittavasta asiasta säätelevät sitä, miten hän asian havaitsee ja tulkitsee. Oppiminen nähdään oppilaan oman toiminnan tuloksena, joka on asiayhteyteen sidottua ja vuorovaikutuksen tulosta. Keskiöön nousee oppimaan oppimisen valmiuksien oppiminen. Nähdään, että itseohjautuvuuden oppiminen ja valmiudet ovat mahdollisia, mutta ne tulee oppia. Konstruktivismissa korostuu oppiminen opetuksen sijaan, oppija opettajan sijaan ja henkilökohtainen tiedon rakentaminen aikaisempien kokemusten pohjalta. Oppimiseen vaikuttaa myös paikka, missä oppiminen tapahtuu. Voidaan nähdä, että etä- ja itseopiskelussa toteutetaan konstruktivismin periaatteita, joissa oppijan itseohjautuvuus ja oma rooli sekä uudet oppimisympäristöt ovat merkittävässä asemassa. Opettaja luo oppilaalle oppimisympäristön, joka herättää oppilaassa kysymyksiä, joiden kautta hän ymmärtää mihin opetuksella ollaan pyrkimässä. (Pylkkä/JAMK 2020, Karjalainen, 2006, 13–14; Kuusela & Lemmetty 2007.)

3.2.2 Kollaboratiivinen, interaktiivinen ja konnektivistinen lähestymistapa

Kollaboratiivisen oppimisessa uusi tieto rakentuu sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Kirjallisuudessa kollaboratiivista oppimista kuvataan muun muassa termeillä: vertaisoppiminen, yhteisöllinen oppiminen, koordinoitu oppiminen, kollektiivinen oppiminen sekä suomen kielessä vastineena on myös käytetty yhteisöllistä tai yhteistoiminnallista oppimista. Yhteistä näille on, että keskusteluissa tai oppimistilanteissa ei ainoastaan välitetä jo olemassa olevaa tietoa, vaan luodaan uutta tietoa sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Kollaboratiivisessa oppimisessa pyritään sitoutumaan yhteisiin tavoitteisiin ja toiminnan arviointiin sekä yhteisen ymmärryksen rakentamiseen vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Jotta oppimista ja merkityksien rakentumista voi tapahtua, edellyttää tämä opiskelijalta sitoutumista koordinoituun, tavoitteelliseen ja jaettuun ongelmanratkaisuun. (Häkkinen & Arvaja 1999.) Kollaboratiivinen oppiminen soveltuu hyvin ryhmämuotoiselle opiskelutavalle, vaikka verkkoympäristössä, sillä vuorovaikutus, neuvottelut ja keskustelut ovat oppimisen kannalta isossa asemassa.

Konnektivismi esitettiin uutena oppimisteorianana vuonna 2004. Se käsittelee oppimista monimutkaisissa sosiaalisissa, verkostoituneissa yhteisöissä eli verkkoympäristöissä. Oppiminen on tiedonrakentamista, jossa verkostot ja yhteistoiminta yhdistyy ja oppiminen tapahtuu tehokkaimmin osana sosiaalista verkostoa. Tietoa etsitään, rakennetaan ja jaetaan yksin ja yhteisöllisesti. Oppija on aktiivinen, itsenäinen tiedon hakija, joka jakaa tietoa verkostoitumalla esimerkiksi sosiaalisessa

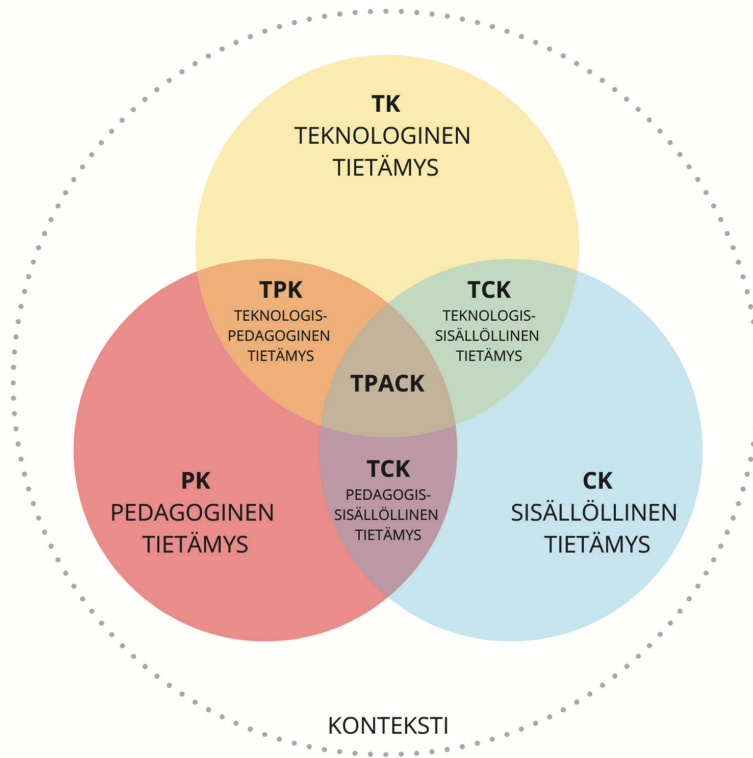
mediassa sekä oppimisalustoilla. Konnektivistinen lähestymistapa luo hyvät puitteet opiskelijakeskeisiin verkkokursseihin. (JAMK 2020; Harjunen & Huhtinen 2020, 12) Oppiminen nähdään prosessina, jossa opiskelija yhdistelee erilaisia tietolähteitä sekä yhteyksiä eri alojen, ideoiden ja konseptien välillä (Siemens 2005; Harjunen & Huhtinen 2020, 12).

Interaktiiviselle oppimiselle ei ole yksiselitteistä käsitettä, mutta interaktiivisuus tarkoittaa vuorovaikutusta (Jääskelä, Klemola & Valleala 2013; Harjunen & Huhtinen 2020). Opetuksen peruseriaatteena on synnyttää opiskelijoiden ja opettajan välille pohdintoja, joiden kautta aiheeseen perehdytään ja syvennytään. Verkko-opetukseen siirryttäessä on kiinnostuttu enemmän ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta ja opetuksen vuorovaikutteisuuden on todettu parantavan oppimistuloksia. Siirryttäessä perinteisestä opetuksesta interaktiiviseen opetukseen vaaditaan opettajilta toimintakulttuurin muutosta. Samoin kuin se haastaa opiskelijat luopumaan perinteisestä opetuksesta ja aktivoitumaan interaktiivisesti uusissa oppimisympäristöissä (Harjunen & Huhtinen 2020; Jääskeläinen ym. 2013.)

3.2.3 TPACK

TPACK on lyhenne englanninkielisestä termistä technological pedagogical content knowledge (Koehler & Mishra 2009, Hallikainen 2017). Suomennettuna tämä tarkoittaa teknologispedagogista sisältötietoa. Mallin ideana on, että sisältötieto (CK) kohtaa pedagogisen tiedon (PK), joka kohtaa teknologisen tiedon (TK) ja tämä luo teknologispedagogista sisältötietoa (TPK). Mishran ja Koehlerin (2006) TPACK- mallin taustalla on Shulmanin (1986) pedagogisisällöllisen tietämyksen (PCK) malli sekä aiempaan teknologian ja PCK:n välistä suhdetta tarkastelevat tutkimukset. Heidän mukaansa TPACK tarkoittaa

- 1) pedagogisia ratkaisuja, joissa teknologiaa käytetään tarkoituksen mukaisella tavalla sisällön opettamisessa, 2) tietämystä siitä mikä tekee oppimisesta helppoa ja vaikeaa ja 3) miten näissä kohdissa teknologiaa voi hyödyntää sekä 4) oppilaiden ennakkokäsityksien ja episteemisten teorioiden tuntemusta, 5) tietämystä teknologian mahdollisuuksista niiden korjaamiseksi ja tarkastelemiseksi ja 6) ymmärrystä siitä miten teknologian avulla voidaan rakennella ja testata uusia teorioita. (Kyllönen, 2020, 32, 35).

KUVIO 3. Teknologis-pedagogis-sisällöllisen tietämyksen malli (TPACK) Koehlerin ja Mishran mukaan (2008).

Mari Kyllönen avaa *Teknologian pedagoginen käyttö ja hyväksyminen* väitöskirjassaan termejä seuraavasti.

Pedagoginen tietämys, PK: tietämystä opetuksen prosesseista, käytänteistä ja metodeista sekä oppimisesta sisältäen myös yleiset koulutukselliset päämäärät, arvot ja tarkoituserät (Kyllönen 2020, 33). Opettajalla on yleinen tietämys oppilaan oppimisesta, ryhmänhallinnasta, tuntien suunnittelusta ja toteuttamisesta, arvioinnista ja näiden avulla hän ymmärtää kuinka oppilas konstruoi tietoa, kuinka hän saavuttaa taitoja, kuinka on mahdollista kehittää oppilaiden ongelmanratkaisukykyä sekä myönteistä asennetta oppimista kohtaa. (2020, 33.)

Sisällöllinen tietämys, CK: oppiainekohtainen sisällöllinen tietämys, joka edellyttää opettajalta kulloisen oppiaineen ainesisällön tietämystä, ymmärtämistä ja sisällön osaamista (2020, 33).

Teknologinen tietämys, TK: tietämys, joka mahdollistaa yksilön suortumisen erilaisista tehtävistä teknologian avulla. Teknologisen osaamisen avulla voidaan monipuolistaa sisällöllisen tietämyksen

esittämistä ja joustavoittaa niiden käyttöä opetuksessa. Opettajan on oltava tietoinen erilaisista teknologioista sekä osattava valita opittavan aineen kannalta parhaat teknologiset välineet (laitteet, ohjelmistot). (2020, 34.)

3.2.4 Haastateltavien esiin nostamat opetus- ja oppimiskäsitykset

Haluan nostaa tähän vielä haastattelemieni laulunopettajien esiintuomia opetus- ja oppimiskäsityksiä. Haastatteluissa opettajat nostivat esiin kaksi käsitettä: opettajalähtöinen tai oppilaslähtöinen opettaminen. Ajatellaan, että oppilaslähtöisen käsityksen taustalla on konstruktivistinen tietoteoria ja opettajalähtöisen käsityksen pohjalla taas behavioristinen tietoteoria. Opettajalähtöinen opettaminen voidaan siis nähdä niin, että opettaja siirtää tiedon oppilaalle, kun taas oppilaslähtöisessä tavassa ajatellaan, että oppilas itse muodostaa tiedon. (Hallikainen, 2017, 5–6.)

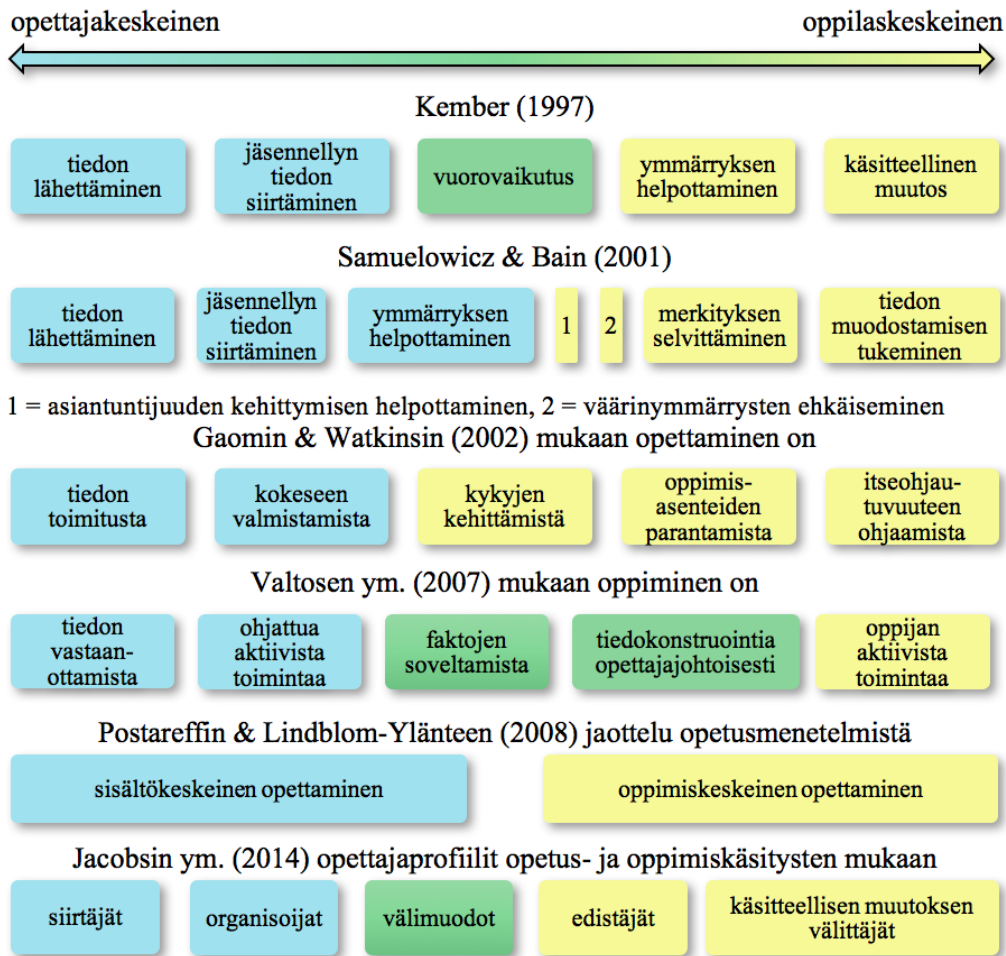
Oppilaslähtöisen käsityksen mukaan oppiminen on oppilaan aktiivista toimintaa. Opettaja näkee siis oppilaat yksilönä ja huomioi heidän eri näkökulmansa, tavoitteet, kiinnostuksen kohteet, kokemukset tai aikaisemmat tiedot ja taidot. Opettaja pyrkii ohjaamaan oppilaita itseohjautuviksi, oppimaan uutta tietoa ja helpottamaan oppilaan oppimista. (Hallikainen 2017, 8.) Haastatteleman opettajat nostivat esiin, että usein heitä ohjaa oppilaslähtöinen periaate laulunopetuksessa. Oppilaslähtöisyydellä he tarkoittivat sitä, että opetus lähtee oppilaan omista toiveista, mielenkiinnosta ja kysymyksistä. Camilla Hallikainen nostaa pro gradu -tutkielmassaan esiin myös McCombsin (2003) ja Valtosen (2011) näkökulmat, jonka mukaan oppilaslähtöisesti ajattelevat opettajat käyttävät monipuolisemmin ja joustavammin opetusmenetelmiä kuin opettajakeskeisesti ajattelevat. Oppilaslähtöisiä menetelmiksi hän nostaa muun muassa erilaiset oppilaan osallisuutta korostavat tehtävät ja projektit, keskustelut ja tutkimukset, oman opiskelun suunnittelu ja opettajalta saatu yksilöllinen ohjaus (Hallikainen 2017,8).

Äärimmillään opettajajohtoinen opetus saatetaan nähdä yksipuolisen tiedon lähettämisenä, jolloin oppilaalla ei ole osuutta oppimisprosessissa tai nähdään, että hän on passiivisen vastaanottajan roolissa. Oppilas voi myös suorittaa opettajan antamia tehtäviä tarkoin annettujen ohjeiden mukaisesti. Opettaja, jolla on opettajakeskeinen oppimiskäsitys saattaa pitäytyä hänelle mieluisissa opettajakeskeisissä menetelmissä. Näitä menetelmiä ovat esimerkiksi yhteen lopputulokseen pyrkiviä

tai toistoa vaativia harjoituksia, kyselyitä tai kokeita sekä valmiisiin materiaaleihin perustuvia tehtäviä. (Hallikainen 2017, 7–8).

Miikka Salavuo tuo väitöskirjassaan myös esille kognitiivisen oppipoikamallin. Sen ideana on, että oppilas sopeutetaan aitoihin käytäntöihin, aitoja tilanteita lähellä olevan toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Näin nähdään, että ekspertin ohjauksessa ja melko aidossa ympäristössä oppijat omaksuvat eksperttien toimintatapoja käytännön ja kokemuksen kautta. Ohjaaja, tässä tapauksessa eksperti, voi tukea oppimisprosessia mallintamalla, selittämällä ja antamalla aktiivista palautetta. Kun musiikin yksilöopetuksessa puhutaan perinteisestä mestarikisälli tai mestari-oppipoika malleista, voivat nämä oppilas-opettaja suhteet olla auktoritaarisia suhteita, joissa mestari näyttää mallia ja odottaa oppilaan toistavan sen. (Salavuo 2005, 31.) Salavuo näkee, että oppipoika mallia voidaan soveltaa myös verkkoympäristössä. Opettajan rooli, kuten haastateltavat ovat sitä itse myös kuvanneet, voi korostua mallin, eli esimerkin tarjoajana ja toiminnan seuraajana. Opettaja voi odottaa, että oppilas toistaa tai tuottaa tehtäviä opettajan esittämällä tai odottamalla tavalla. Salavuon nostaa esiin, että oppipoika mallin mukainen toiminta voi pahimmassa tapauksessa synnyttää hyvin opettajajohtoista oppimista, jossa vuorovaikutus on lähinnä kahden välistä ja opettajan määrittelemää.

Oppilas- ja opettajalähtöiset oppimiskäsitykset saatetaan usein asettaa vastakkain, vaikka ne eivät sulje toisiaan pois. Nähdään että molempia tapoja tarvitaan opetuksen kentällä (Hallikainen 2017, 6). Hallikainen on tutkinut pro-gradu työssään luokanopiskelijaopettajien teknologispedagogisia taitoja. Siinä hän on jakanut opettajaopiskelijoiden käsitykset kolmeen eri luokkaan, joita hän kuvaa kuviossa 3 eri väreillä. Hallikainen tuo työssään myös esiin tutkimuksia, joiden mukaan opettajien oppimiskäsityksillä on vaikutusta siihen, miten ja minkä verran opettajat käyttävät teknologiaa opetuksessaan. Tutkimuksissa nähdään, että oppilaslähtöisesti ajattelevat opettajat ovat innokkaampia käyttämään teknologiaa ja he näkevät teknologian hyödyllisenä oppimisen välineenä. Opettajakeskeisemmät taas käyttävät teknologiaa tiedon siirtämisen apuna tai yksinkertaisen opettamiseen. (Hallikainen 2017, 16.)

KUVIO 4. Esimerkkejä tutkimuksien opetus- ja oppimiskäsitysjaotteluista. Termit ovat Hallikaisen vapaita suomennoksia. (Hallikainen, 2017).

3.3 Taitavan oppimisen ominaisuudet

Tässä kappaleessa tuon esiin Miikka Salavuon *Verkkoavusteinen opiskelu yliopiston musiikkikasvatuksen opiskelukulttuurissa* (2005) väitöskirjasta poimimiani huomioita liittyen taitavan oppimisen ominaisuuksiin, jotka hän jakaa asiantuntijuuteen, metakognitiivisiin kykyisin ja itsesäätelytaitoihin. Metakognitiivisilla taidoilla tarkoitetaan ihmisen kykyä olla tietoinen omista kognitiivisista prosesseista sekä kykyä säädellä, ohjata ja tarkkailla niiden prosessia esimerkiksi suunnittelun kautta. Lisäksi sosiaalisella vuorovaikutuksella ja toiminnan vertailulla sekä palautteella on merkittävä vaikutus metakognitiivisten taitojen ja itsesäätelyn kehittämisessä (Salavuo 2005, 37).

Milloin sitten oppijan tarvitsemme metakognitiivisia taitoja. Niiden merkitys korostuu tai nousee esille, kun seuraamme eksperttien, mestarien toimintaa. Mestari säätelee omaa oppimistaan, vertailee uutta tietoa ja tietää, milloin hänen tulee hankkia lisätietoa jostain asiasta. Hän tunnistaa omat

rajansa ja pyrkii korjaamaan virheitään sekä löytää mielestään aikaisemmin oppimansa ja pystyy soveltamaan sitä uusiin tilanteisiin. (Salavuo 2005, 37.) Tämän työn ja haastattelujen kautta voitaisiin nähdä, että kaikki haastattelemani laulunopettajat, jotka siirtyivät nopeasti lähiopetuksesta verkko-opetukseen, toimivat Salavuon kuvaamalla tavalla. He sovelsivat osaamaansa tapaa opettaa ja välittää tietoa uudessa tilanteessa, uudessa oppimisympäristössä. Opettajan, asiantuntijan ammattiin vaikuttaa myös Salavuon mainitsema hiljainen tieto. Michale Polanyi (1966) kiteyttää hiljaisen tiedon olemuksen seuraavasti: tiedämme enemmän kuin pystymme kertomaan. Ihmisillä on paljon tietoisuutta, jota he eivät osaa ilmaista, mutta se näkyy heidän toiminnassaan erilaisina tapoina, rutiineina, käytäntöinä ja tuntemuksina. Hiljaisella tiedolla voidaan tarkoittaa useita eri asioita, mutta yleisesti sillä viitataan intuitiiviseen, ei-sanalliseen tietämykseen, joka karttuu ihmiselle toiminnallisten kokemusten kautta. (Jyväskylän yliopisto, Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali, Nuutinen.)

3.4 Itsesäätelyn ja itseohjautuvuuden merkitys

Itsesäätely tarkoittaa oppijan omistusoikeutta omaan oppimiseensa, kykyä ottaa vastuuta ja soveltaa erilaisia strategioita sekä sopeutua erilaisiin oppimistilanteisiin (Hakkarainen ym. 1999, 182, Vermunt & Verloop 1999, 276, Salavuo 2005, 38). Oppija pystyy sisäisten resurssien avulla arvioimaan omaa tietotasoaan, avun tarvetta, mahdollisuuksiaan suorittaa tehtäviä tai korjaamaan puutteita tietotaidoissaan. Samalla itsesäätelytaitoinen oppija on kiinnostunut oppimisen kohteesta ja etsii jatkuvasti puutteita tietotasossaan sekä on osaa arvioida tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavia resursseja. Oppija osaa myös hyödyntää erilaisia oppimisaktiviteettejä ja -metodeja sekä sisäisiä ja ulkoisia resursseja. Kun oppiminen muuttuu itseohjautuvaksi tiedonrakentamiseksi, myös opettajan rooli muuttuu itsesäätelyä tiedonrakentamista ohjaavaksi oppimisen tukijaksi. (Salavuo 2005, 38.) Useampi haastatteluun osallistunut opettaja kuvasikin omaa opettamistaan sanoilla ohjaaja tai valmentaja sekä nosti yhdeksi verkko-oppimisen toimivuuden edellytykseksi oppilaan itseohjautuvuuden. Salavuo tuo myös esiin sen, että mikäli oppijalla ei ole hyviä itsesäätelyntaitoja, hän ei pysty tarkkailemaan omaa edistymistään, vaan tarvitsevat ulkoista tukea ja palautetta. Itsesäätelytaitojen ja itseohjautuvuuden merkitys kasvaa, kun siirrytään opiskelemaan verkkoon. Itseohjautuva oppimisprosessi on jossain määrin vuorovaikutteinen. Oppilas on esimerkiksi vuorovaikutuksessa jonkin välineen, kirjan, tietokoneohjelman tai halutessaan jonkin yhteisön kanssa. Itseohjautuvaa oppimista on sovellettu paljon aikuisopetuksessa, motivaation ja oppimisen hallintakykyjen vuoksi ja oman oppimisen tarkkailu on tärkeä osa oppimisprosessia. (Salavuo 2005, 40.)

Salavuo tuo myös esiin, että opettajajohtoisessa koulukulttuurissa itseohjautuvaksi oppijaksi asettautuminen voi olla vaikeaa. Tärkeintä on, että oppijalla on omista tarpeista lähtevä halu oppia jokin kokonaisuus. Näin voidaan yleensä olettaa, kun puhutaan laulun aikuisopiskelijoista.

Myös opiskelijan valmiudet ja kyky toimia verkkoympäristössä vaikuttavat verkko-opetuksen onnistumisen ja hyödyllisyyden kokemuksiin. Opiskeluvalmiuksilla tarkoitetaan oppilaan kykyä toimia menestyksekkäästi oppimisympäristössä. Oppimisympäristöissä toimiminen vaatii kielellisten ja vuorovaikutustaitojen lisäksi kuuntelun, keskittymisen ja läsnäolon taitoja sekä myös osaamista tai kiinnostusta teknologian, ohjelmistojen ja laitteiden parissa. (Petäjäjärvi 2017, 26.) Opettajat nostivat haastatteluissa esiin, että erityisesti etäopetus toimi niiden opiskelijoiden kanssa erinomaisesti, jolla laitteisto, yhteydet ja ohjelmisto olivat tuttuja tai jotka omaksuivat ne nopeasti. Etäopetuksessa oppilaan metakognitiiviset taidot korostuvat, sillä oppilaalla saattaa olla suurempi vastuu omasta oppimisestaan ja kehityksestä. Verkossa toimimisen hyvinä metakognitiivisina taitoina voidaan esimerkiksi pitää tietoteknisiä valmiuksia ja IT-, TVT-, kieli-, ryhmätyö-, sosiaalisia- ja oppimisentaitoja. (Petäjäjärvi 2017, 27.) Opiskelijan motivaatiota ja sen merkitystä oppimisprosessissa ei voida myöskään sivuuttaa. Into ja halu, jollaisena motivaatio voidaan nähdä, liittyvät oppimisen itsesäätelyyn. Motivaatio voidaan nähdä sisäisenä tilana, joka saa aikaan, ohjaa ja ylläpitää toimintaa sekä taitoja. Tähän vaikuttaa persoonan ja tilannekohtaisuuden lisäksi se, miten yksilö ajattelee sekä tuntee. (Petäjäjärvi 2017, 29–30.) Kun opetus siirretään nopeasti verkkoon, voi tämä vaikuttaa suuresti niin opettajan kuin oppilaan motivaatioon. Tämä nähtiin myös tässä tutkimuksessa, sillä kaikkien haastateltavien opettajien kohdalla, ainakin yksi oppilas keskeytti tai perui tuntinsa etäopetuskeväen aikana.

3.5 Musiikin verkko-opetus

Tässä kappaleessa perehdyn tarkemmin juuri musiikin verkko-opetuksen erityispiirteisiin. Musiikin verkko-opetuksella voidaan yleisesti tarkoittaa etäopetusta, jossa käytetään esimerkiksi asynkronisesti oppimisalustoja, soitonopetuksessa tosiaikaisia, synkronista videovälitteistä opetusta. Lisäksi etäopetus voi olla monimuoto-opetusta, joka hyödyntää vuorovaikutteisesti erilaisia sähköisiä ohjelmistoja. (Salavuo 2009, 345–356.) Musiikin verkko-opetusta on järjestetty Suomessa 1990-luvun puolestavälistä lähtien, jolloin pääosin verkko-opetus on järjestetty laajennetun luokkahuoneen tapaan. Tällöin se on ollut melko koulumaista lukujärjestyksineen ja aikatauluineen. Opetus on kohdistunut tiettyyn ryhmään. Musiikin verkko-opetus käsitetään monimuotoiseksi toiminnaksi, jonka

opetuksen piiriin kuuluvat soiton- ja laulunopetus, musiikin teoreettiset aineet ja yhteismusisointi. Nähdään, että verkko-opetuksen kautta oppilaan tiedollinen ja taidollinen kasvu on etäisyydestä huolimatta mahdollista. Lisäksi tarkoituksena on luoda sellaiset tekniset ja pedagogiset järjestelyt ja ratkaisut, joiden avulla musiikin etäopetus välittyy laadukkaasti. Musiikin verkko-opetuksen erityispiirteinä voidaan nähdä seuraavat asiat: ”1) opiskelutilanteet rakentuvat enemmän auditiivisuuden varaan, 2) oppiminen tapahtuu toiminnan myötä ja 3) sanaton vuorovaikutus on musiikin tekemisessä ja opiskelussa korostetusti esillä” (Ruippo 2009, 364–365). Lisäksi on syytä huomioida, että laulun verkko-opetustilanteissa keskeyttäminen saa suuremman roolin, kehollisten tuntemusten kokeminen ja jakaminen muuttuvat ja äänenlaadun kuuleminen ja analysointi muuttuu. Laulun verkko-opetus vaatii opettajalta oman ammattitaidon lisäksi myös kykyä verkko-opetuksen didaktisista taidoista sekä pedagogista ymmärrystä ja uskallusta siirtää vastuuta opetuksesta oppilaalle tai oppijayhteisöille (Salavuo 2009, 349).

Verkko-opetuksen lisäarvo syntyy tavoittavuudesta, kun pätevän opettajan ohjausta voidaan tarjota verkon välityksellä syrjäisemmillä alueilla. Tästä syystä nähdään, että videovälitteisyys on yksi musiikin verkko-opetuksen toimivimmista sovelluksista. (Salavuo 2009, 356.) Artikkelissa *Verkkoympäristöt musiikinopetuksessa ja opiskelussa* (2009) Salavuo tuo esiin, että teknispedagogisesta näkökulmasta katsottuna verkko-opetus ja -opiskelu ovat toimintaa, jossa tiettyjä pedagogisia ja didaktisia tavoitteita pyritään saavuttamaan tiettyjen välineiden avulla. Verkkoympäristöt voivat parhailtaan muuttaa opiskelutoimintaa opettajajohtoisesta tai yksinäisestä puurtamisesta kohti yhteisöllistä oppimista ja oppimistoimintaa. Salavuo tuo esiin myös, että verkkoympäristöjen tärkeimpänä mahdollisuutena voidaan pitää verkostojen luomista sekä ryhmien prosessimaisesta toimintaa. Voidaan siis nähdä, että musiikin opetuksen toteuttaminen verkossa on näkökulman laajentamista siten, että oppimisympäristön käsite laajenee ja opetus siirretään uusiin tiloihin, tässä tapauksessa esimerkiksi internetin sähköiselle oppimisalustalle. Monimuoto-opetuksen tarkoituksena on laajentaa opiskelumahdollisuuksia kontaktiopetuksen ulkopuolelle, lisätä vuorovaikutusmahdollisuuksia sekä helpottaa opiskelun hallintaa. Opiskelijoilla sekä opettajalla voi olla kokemus, että perinteisessä lähiopetuksessa vuorovaikutus tuntien ulkopuolella on vähäistä, eivätkä yksittäisten opiskelijoiden ajatukset pääse tarpeeksi esille. (Salavuo 2009, 346.)

Haastateltavien sekä aikaisemman tutkimuksen valossa voidaan todeta, että verkko-opetuksen kokemukset vahvistavat, että eri välineiden yhdistäminen rikastuttaa ja syventää oppimiskokemusta ja auttaa ratkaisemaan musiikinopetuksen erityisominaisuuksien tuottamia ongelmia (Ruippo 2009,

365). Osa haastateltavista otti käyttöön lauluntuntien lisäksi erilaisia oppimisalustoja, joissa opettajat jakoivat harjoitusnauhoja opiskelijoille ja opiskelijat puolestaan videoita omasta harjoittelusta. Parhaimmillaan tällainen toimintatapa lisäsi kontaktia ja vuorovaikutusta niissä ryhmissä, jossa opiskelijat jakoivat videoita keskenään. Tähän on myös hyvä nostaa esiin Salavuon huomio siitä, että asynkroniset verkkoympäristöt, kuten oppimisalustat eivät musiikissa ainoastaan riitä musiikin oppimisympäristöiksi, vaan tarvitaan myös lähikontaktia. Nykymuodossa musiikin opetuksen lähikontaktina voidaan toki nähdä myös synkroninen videovälitteinen opetus eli esimerkiksi lähiopetus verkossa videoneuvottelu ohjelmalla tai sovelluksella, joka soveltuu verkkosivuja luontevammin musiikinopetustilanteisiin. Verkko-opetuksessa on aina syytä muistaa kohderyhmä sekä opetettava aine ja tehdä tieto- ja viestintätekniset ratkaisut sen pohjalta. On hyvä miettiä mikä ja millainen oppimisalusta ja yhteydenpitoväline toimii laulunopetuksen kannalta parhaiten ja tukee viikoittaisia lähi- tai etätapaamisia parhaiten. Verkko-opetuksessa voidaan hyödyntää verkkokokousjärjestelmää, joka soveltuu hyvin esimerkiksi musiikin teoria-aineisiin. Laulun- ja soitonopetukseen suositetaan käytettäväksi videoneuvottelu tai sovellusta, jonka kautta pystytään jakamaan ääntä sekä videokuva laadukkaasti. Videoneuvottelua on käytetty suomalaisessa musiikinopetuksessa vuodesta 1995 lähtien (Ruippo 2009, 365–366). Videoneuvottelun välineenä nähdään yksinkertaisesti tietokone, jossa on kamera sekä mikrofoni, yhteydenpitoon soveltuva ohjelma (esim. Zoom, Skype) sekä toimiva Internet-yhteys.

3.6 Pedagoginen osaaminen verkossa

Kun laulun- tai soitonopetus siirretään verkkoon, on hyvä huomioida sitä, miten me opetamme verkossa. Verkko-opetus asettaa uudenlaisia vaatimuksia sekä opettajalle että oppilaalle. Videoneuvottelussa opetustilanne on viestinnällisesti rajattu, ja siitä johtuen opetusmenetelmiä on jonkin verran muutettava (Ruippo 2009, 366). Ruippo nostaa tärkeäksi muutokseksi sen, että etäopetuksessa on korostetusti huomioitava opiskelija empatian ja kannustuksen kautta. Hän näkee, että menetelmälliset muutokset ovat etäopetuksessa kaikkein vähäisempiä. Esimerkiksi hän nostaa, että opettajan ja oppilaan välistä psykologista etäisyyttä tuskin huomaa. Tätä ajatusta tukee myös haastattelemieni opettajien kokemukset siitä, että oppilas tuntui jopa välillä olevan lähempänä ja, että etäisyyden tai laitteen olemassaolon unohtui ensimmäisten etäopetusviikkojen aikana.

Kun mietitään opettajan pedagogisia valmiuksia ja osaamista verkko-opetuksessa, on hyvä palata aikaisemmin esittämäni TPACK-mallin pariin. Sen kautta voidaan miettiä pedagogista tietoa (PK),

joka kuvaa opettajien pedagogista ajattelua: mitä käytännön tietoa meillä on opettamisesta ja oppimisprosesseista. Pedagogiseen tietoon kuuluu myös ryhmänhallinta, opetuksen suunnittelu, opetusmenetelmien soveltaminen, oppilaan arviointi, kyky motivoida ja innostaa oppilaita (Hallikainen 2017, 5). Samoista elementeistä rakentuu myös lähiopetus. Kun menetelmällisiä muutoksia musii-kin etäopetuksessa ei sen suuremmin tapahdu, painottuvat muutokset, opettajasta riippuen, enemmän vuorovaikutukseen, opetuksen suunnitteluun, empatiaan ja kannustamiseen sekä tietoteknis-ten taitojen hallintaan. Huomion arvoista on myös se, että oppilaan suhtautuminen, olosuhteet ja kokemukset verkko-oppimisesta ja verkossa työskentelystä vaikuttavat oppimiseen. Näin ollen op-pimisen kannalta tärkeänä seikkana voidaan pitää myös oppilaan tietoteknisiä taitoja, motivaatiota sekä mahdollisuuksia harjoitella ja osallistua opetukseen kannustavassa ilmapiirissä.

Puhuttaessa opettajien teknologispedagogisesta tiedosta (TPK) tarkoitetaan sillä opettajien taitoa hyödyntää teknologioita opettamisen ja oppimisen tukena sekä ymmärrystä, miten digilaitetta voi-daan käyttää opetuksessa mahdollisimman tehokkaasti ja mielekkäästi (Hallikainen 2017,12). Verkko-opetuksessa opettajien teknologispedagoginen tieto vaikuttaa opettajan ja oppilaan asen-teisiin sekä kokemukseen opetuksen toimivuudesta. Jotta oppiminen voi olla mielekästä, avointa ja kehittävää, on opettajalla hyvä olla perusymmärrys digilaitteiden käytöstä ja ohjelmien toimivuudesta. Tämä ei kuitenkaan välttämättä vaadi monen vuoden koulutusta, vaan rohkeita kokeiluja sekä koulutuksia, jotta alustat tulevat tutuiksi ja vähemmän epämuukaviksi.

Useampi artikkeli ja tutkimus nostaa esiin sen, että verkko-opetuksessa opettajan on syytä kiinnit-tää huomiota erityisesti oppilaan motivointiin ja kannustamiseen. Matti Voutilainen on pro-gradu työssään tutkinut kädentaitojen opettamista verkon välityksellä (Tampereen yliopisto 2007). Hän tuo työssään esille, että yksi tärkein oppimistulosten parantamisen väline on opiskelumotivaation synnyttäminen ja sen ylläpitäminen, vaikka opiskelijalla olisi tunne siitä, että hän ei edisty opiske-lussaan. Hän näkee, että ulkoisesti verkko-opetustilanne eroaa lähiopetuksesta eniten siinä, että opettaja ei ole fyysisesti lähellä. Fyysinen etäisyys opettajan ja oppilaan välillä voi vaikuttaa moti-vaatioon ja tuoda siihen sekä etuja että haittoja. Tutkimuksessaan hän nostaa esiin Maisalon ym. (2003) kymmenen erilaista motivaation tapaa ja sitä, miten niitä voidaan soveltaa verkko-opetuk-seen. Laulun verkko-opetuksessa niistä voidaan hyödyntää esimerkiksi seuraavia tapoja: 1) oppi-laan huomion kiinnittäminen esim. lyhyillä videoilla, 2) sosiaalinen motivaatio vuorovaikutuksen kautta, esim. videoiden tai ääninäytteiden jakaminen oppimisalustalla ja kommentointi 3) menesty-misen ja onnistumisen tarve, esim. edistymisen jakaminen videoilla opettajalle, 4) välitön palaute,

esim. tunti-ilanteessa tai videoiden kommentointi, vertaistuki ja 5) stressistä ja ahdistuksesta vapautuminen, esim. laulaminen, soittaminen ja kokemusten jakaminen. (Voutilainen 2007, 29–30.)

Yllä olevia motivaation tapoja voi soveltaa laulun ja musiikinopetuksessa eri tavoin. Yksilöopetuksessa sosiaalinen motivaatio ja oppimisen jakaminen jää usein vähäiseksi, siksi opettaja tai oppilas voi luoda oppimisympäristöjä, joissa esimerkiksi voidaan käydä yleistä keskustelua opituista asioista tai jopa jakaa videoita harjoituksista, kappaleista ja omista tuotoksista. Näin toimi myös osa haastattelemistani opettajista.

Tämän opinnäytetyön perusteella voidaan todeta, että kun opetamme laulua verkon välityksellä, tulee meidän muuttaa opetustapaa. Tätä ajatusta tukee aikaisemmat tutkimukset (mm. Ruippo 2015, Johnson 2017) sekä joulukuussa 2020 New Time Music 2.0 seminaarissa esitetyt huomiot. Carol Johnson tuo esiin vuonna 2017 julkaistussa artikkelissa *Teaching music online: Changing pedagogical approach when moving to the online environment*, että verkkoympäristössä opettaminen edellyttää opettajalta opetusstrategioiden muutoksia sekä monipuolisia pedagogisia lähestymistapoja, jotka toimivat kyseisessä ympäristössä. Joulukuussa 2020 järjestetyssä New Time Music 2.0 seminaarissa tuotiin esiin näitä muutoksia ja suurimpina muutoksina pidettiin muun muassa musiikin opetuksen verbaalisuuden korostumista, omien opetusmetodien tarkastelua ja kollegiaalista jakamista sekä oppilaan roolin kasvamista aktiivisuuden ja reflektion kautta.

4 TULOKSET

Esittelen tässä tutkimuksen tulokset, jotka olen jakanut kysymysten mukaan kolmeen eri kategori-
aan. Tutkimustyöni tulokset tulevat painottumaan eniten ensimmäiseen osioon, jossa perehdytään
kokemuksiin laulunopettamisesta verkossa.

4.1 Laulunopettaminen verkossa

Tässä kappaleessa käyn läpi laulunopettajien kokemuksia, toimintatapoja, haasteita ja huomioita
koskien laulun verkko-opetusta. Kappaleet on jaettu alaotsikoihin eri aiheiden mukaan.

4.1.1 Aikaisempi kokemus laulunopetuksesta verkossa ja oppimisalustat

Kaksi opettajaa kuudesta (ope 1 ja ope 5) ei ollut opettanut verkossa ennen kevättä 2020. Kolmella
opettajalla (ope 2, ope 4 ja ope 6) oli satunnaisia, yksittäisiä kokemuksia laulun verkko-opetuksesta
ja yhdellä (ope 3) pidempiaikaista sekä säännöllistä kokemusta verkko-opettamisesta.

Neljä opettajaa käytti pääsääntöisenä verkko-oppimisalustana Zoom-verkkokokousohjelmistoa,
yksi Teams-sovellusta ja yksi opettaja Skype ohjelmistoa. Kolmella opettajalla oli tämän lisäksi sa-
tunnaisena käytössä myös WhatsApp sovellus ja yhdellä myös satunnaisia kokeiluja Whereby vi-
deokokouspalvelulla. Lisäksi opettajat pitivät oppilaisiin yhteyttä myös sähköpostitse tai tavallisella
puhelulla. Lisäksi kaksi opettajaa rakensi opiskelijoilleen Google Driveen sähköisen oppimisympä-
ristön, jossa jokaisella opiskelijalla oli oma kansio opintoja varten.

4.1.2 Pedagogiset lähestymistavat

Pyysin haastateltavia kuvaamaan omaa pedagogista lähestymistapaa laulunopetukseen sekä pe-
riaatteita, jotka ohjaavat heitä opettajina. Kaikki kuusi opettajaa nostivat yhdeksi periaatteeksi op-
pilaslähtöisyyden. Opettajat kuvasivat tärkeinä periaatteina seuraavia asioita: mistä oppilas tulee
(oppilaan taustat), miksi hän opiskelee laulua ja mitä hän halua oppia. Näiden lisäksi kaksi opetta-
jaa nosti esiin kehotietoisen/psykofyysisen lähestymistavat laulunopetukseen. Kolme opettajaa

koki tärkeäksi kannustaa sekä ohjata oppilasta omassa prosessissa ja rohkaisemisen kautta vahvistaa oppilasta yksilönä oppimaan. Opiskelija nähtiin usein kokonaisvaltaisena oppijana ja tunneilla haluttiin tuoda tietoisesti esiin se, mitä ja miten ollaan oppimassa.

Haastateltavat vertasivat kokemuksia sitä, että muuttuiko heidän lähestymistapansa, kun opetus siirrettiin verkkoon (ns. lähiopetusta verkossa). Neljä opettajaa koki lähestymistavassa muutoksen lähiopetukseen ja kaksi taas koki, että lähestymistavassa ei tapahtunut muutosta. Vastauksissa osalla opettajista oli tässä kuitenkin epäselvyyttä, sillä opettajat toivat esiin enemmän toiminnallisia muutoksia, joita he olivat tehneet verkko-opetukseen siirryttäessä. Näihin toiminnallisiin muutoksiin palaan vielä tarkemmin kappaleessa 4.1.4 *Konkreettiset muutokset – mikä muuttui ja mitä tehtiin toisin?* Lähestymistavan muutoksia tapahtui muun muassa siinä, että oppilasta ei voinut nähdä enää kokonaisvaltaisesti, sillä kuvaruudun raamit määrittivät mitä tunnilla nähtiin. Keinot oppilaiden toiveiden tavoittamiseksi koettiin muuttuvan verkon välityksellä. Lisäksi opettajat kokivat, että opettajalähtöisyys sekä oppilaan itseohjautuvuus korostuivat verkko-opetuksessa lähiopetusta enemmän.

4.1.3 Lähi -ja etäopetuksen erot

Pyysin haastateltavia kuvaamaan heidän lähiopetustansa omin sanoin. Neljä opettajaa nosti esiin vuorovaikutteisuuden, keskustelevan, avoimen ja rehellisen (vrt. oppilaslähtöisen) lähestymistavan. Kaksi opettajaa kuvasi itseään vähän myös opettajalähtöisenä, ohjaavana opettajana, yksi näki itsensä enemmän valmentajana. Lisäksi kolme opettajaa kuvasi itsensä ”tekniikka orientoituneena” opettajana. Kaikilla opettajilla laulajan säestäminen ja yhteismusisointi (yhdessä laulaminen) oli osana lähiopetusta.

Kun haastateltavat kuvasivat verkon kautta tapahtuvaa lähiopetusta omin sanoin, viisi opettajaa koki toimivansa pitkälti samalla tavalla kuin lähiopetuksessa. Kaikki opettivat lähiopetusta verkossa, eli tunnit olivat reaaliaikaisia. Fyysisen huoneen sijaan alustana oli verkko. Verkonvälityksellä tapahtuvassa lähestymistavassa, pedagoginen muutos näkyi selkeästi kahdessa eri asiassa: opettajalähtöisyydessä ja oppilaan itseohjautuvuudessa. Konkreettisia muutoksia avaan vielä tarkemmin seuraavassa luvussa.

Verkko-opetuksessa opettajalähtöisyys kasvoi kahdella opettajalla. Opettajat eivät maininneet tai nostaneet tätä asiaa esiin, kun he kuvasivat omaa lähiopetusta, vaan painottivat sitä, että lähiopetuksessa he ovat oppilaslähtöisiä. He kuvasivat verkko-opettamistaan muun muassa näin:

...ohjaaminen ja käskyttäminen on ollut opettajalähtöisempää: esim. tee näin, tehään tämänoinen treeni, tehäänpä tähän alkuun... (ope 4)

sekä

...teen eteen, jokainen tekee yhtä aikaa mikit kiinni... (ope 6)

Opettajat kuvasivat myös sitä, että oppilaan vastuu korostui esimerkiksi materiaalien ja taustanauhujen hankinnassa. Lisäksi oppilaan omat korvat ja kehon tuntemukset olivat suuremmassa osassa oppimista. Opettaja 3 kuvasi tilannetta näin:

... että verkon kautta se on vielä tarkempaa, että oppilas on itseohjautuva ja pystyy itse reflektoimaan sitä, miltä se laulaminen tuntuu.

Opettajat kokivat, että erityisesti opiskelijoiden kanssa, jotka olivat hyvin itseohjautuvia, verkko-opetus toteutui samalla tavalla kuin lähiopetus.

4.1.4 Konkreettiset muutokset

Vaikka viisi opettajaa kuudesta koki, että heidän *pedagoginen lähestymistapansa* ei muuttunut, kun laulunopetus siirrettiin verkkoon, mutta toimintatavoissa nähtiin kuitenkin selkeitä muutoksia. Opettajat lähestyivät laulun verkko-opetusta ensimmäisinä viikkoina enemmän opettajalähtöisesti ja vastuuttivat oppilasta enemmän muun muassa oman kehon tuntemuksissa ja äänen kuuntelussa. Suurin muutos haastattelujen perusteella kuitenkin nähtiin toimintatavoissa, joiden ohjaamina opettajat toimivat verkossa.

Neljä opettajaa koki, että tuntien suunnittelu ja organisointi lisääntyi, kun laulunopetus siirrettiin verkkoon. Kaksi opettajaa rakensi myös oppimisympäristöt Google Driveen, kaikki kuusi opettajaa tekivät opiskelijoilleen videoita tai muuta lisämateriaalia (säestys, harjoitusnauhoja). Kolme opettajaa keskittyi verkko-opetuksessa opiskelijoiden intonaation (sävelpuhtauden) kehittämiseen ja hienosäätöön sekä lisäsi opetukseensa musiikinteorian osa-alueita. Neljä opettaa koki, että he kehittävät uudenlaisia harjoituksia, jotka toimivat verkkoympäristössä paremmin ja joita voitiin toteuttaa

ilman säestystä. Usein näissä harjoituksissa keskityttiin nimenomaan kehittämään oppilaan omaa kuulemista ja lauluteknisiä taitoja. Kaksi opettajaa koki vahvasti, että oma opettaminen oli tiivistynyt ja yksinkertaistunut. Opettaja 1 kuvasi opetustaan näin:

Oma tapa on muuttunut niin, että mä oon tietynlaisessa raameissa (näyttää ruudun kokoa) ja sen pitää mahtua näihin ruudun raameihin ja mun pitää rajata sieltä jotain ulos ja tehdä enemmän valintoja, napakoittaa ja mä ajattelen, että se tulee sellaisissakin asioissa, että minkälaista elekieltä mä käytän... Jotkut asiat yksinkertaistuvat: mä teen enemmän valintoja siitä, mihin me keskitytään, että tää on enemmän problem-solvin alusta.

4.1.5 Opettajana kehittyminen

Kaikki kuusi teemahaastatteluun osallistunutta opettajaa kokivat, että olivat opettajina kehittyneet verkko-opetusta tehdessään. Kaksi opettajaa mainitsi (ope 1 ja 4), että opetuksen siirtäminen verkkoon pakotti heidät toimimaan eri tavalla ja kehittämään uusia tapoja toteuttaa opetusta. Yksi (ope 2) opettaja nosti esiin tässä kohtaan sen, että hän ei ollut tehnyt tasapuolisesti kaikkien oppilaiden kanssa samoja harjoituksia (esimerkiksi laulutekniikkaan liittyen), vaikka oli luullut toimivansa näin. Tämän huomion myötä hän koki, että oma opettaminen kehittyi järjestelmällisesti ja kaikki oppilaat saivat saman tiedon, vaikkakin eri järjestyksessä ja oppilaan tavoitteet huomioiden. Opettaja 6 nosti esiin sen, että eniten kehittymistä opettajana tapahtui vuorovaikutuksessa. Hän koki, että oppilaat tulivat hänelle läheisemmäksi ja tämän myötä opettajana toimiminen oli helpompaa. Oppilaat olivat myös vapaampia rooleistaan, kun saivat olla kotona oppituntien aikana. Hän kuvasi tilannetta näin:

Jos pelkästään tätä poikkeustilaa ajattelee, mä oon huomannut sen, että ne oppilaat tulee mulle jotenkin enemmän tutuksi, kun ne on siellä kotioloissa. Mä oon päässyt niitä lähemmäksi, ja ne on päässyt lähemmäksi mua. (ope 6)

Opettajat nostivat esiin, että he olivat uusien harjoitusten lisäksi kehittäneet myös uusia toimintatapoja sekä opetusmetodeja verkossa. Kaikki opettajat olivat ottaneet verkossa tapahtuvan lähiopetuksen rinnalle myös opetusvideoiden tekemisen, joita jakoivat joko avoimissa kanavissa kaikille tai vain omille oppilailleen. Lisäksi tuntitallenteiden tekeminen tuli usealla osaksi opetusta sekä samoin oppilaiden nauhoitusten tai muiden lauluesitysten katsominen ja analysointi yhdessä. Opettajat kokivat, että heille oli tarjolla pedagogista vertaistukea ja apua, jos he sitä kaipasivat. Yksi opettaja oli perustanut jo viime syksynä lauluopettaja kollegion, josta hyötyi myös etäopetuk-

sen aikana. Toinen opettaja oli myös tarjonnut vertaistukea sekä koulutusta Zoom-verkkokokous-ohjelmistolla opettamisesta. Opettajat kokivat, että tietoa verkko-opettamisesta oli myös tarjolla nyt enemmän esimerkiksi eri Facebook ryhmissä sekä kollegat jakoivat tietotaitoa avoimesti.

4.1.6 Vuorovaikutus opiskelijan kanssa

Teemahaastattelussa keskustelimme vuorovaikutuksen rakentamisesta opiskelijan kanssa verkko-välityksellä. Vaikka varsinaisena kysymyksenä en esittänyt sitä, että nousiko vuorovaikutus verkko-opetuksessa enemmän esille tai kiinnittävätkö opettajat siihen enemmän huomioita, niin opettajat nostivat itse esiin omia huomioita vuorovaikutuksen muutoksesta. Suurin osa heistä koki, että etenkin kahden ensimmäisen verkko-opetus viikon aikana opettajat kyselivät enemmän oppilaan kuulumisia sekä vointia. Tämän kautta he pystyivät samalla testaamaan oppilaan Internet-yhteyttä, kuuluvuutta sekä jakamaan omia kokemuksia korona-arjen keskellä. Useampi opettaja mainitsi keskusteluissamme, että ehkä kuulumistenvaihto ei niinkään liittynyt verkko-opettamiseen, vaan enemmänkin poikkeustilaan ja sen kokemuksiin. Kuulumisten jakamisen kautta haluttiin luoda oppilaalle turvallinen olo ennen kuin varsinainen opetus alkaa. Opettajat nostivat esiin myös sen, että lähtökohtaisesti he kysyvät myös lähiopetustilanteessa oppilaan kuulumisia ja päivän fiiliksiä, mutta ehkä vähemmän kuin verkon kautta. Kuulumisten vaihto kuitenkin tasaantui verkko-opetuksen edessä ja kun oppilaat tottuivat etäopetukseen niin kuulumisten vaihto jäi vähemmälle.

Viisi opettajaa nosti esiin, että oppilaan kannustaminen ja rohkaisu nousi verkko-opetuksessa suureen osaan. Tämä koettiin sen tärkeänä vuorovaikutuksen välineenä. Kannustaminen painottui verkko-opetuksessa lähinnä uuden välineen kokeiluun ja itse opiskeluun etänä. Opettajat jakoivat myös omia kokemuksiaan verkko-opettamisesta sekä kannustivat omissa sähköisissä oppimisalustoissaan, että oppilaat jakaisivat omia kokemuksiaan ja kannustaisivat toisiaan. Kolme opettajaa käytti opetustuntien lisäksi myös erilaisia sähköisiä verkkoalustoja. Esimerkiksi pari opettajaa rakensi opiskelijoille oppilaskansiot Google Driveen, jonka kautta voitiin jakaa tuntitallenteita, harjoitusvideoita tai lisätehtäviä. Opettajat nostivat tämän yhdeksi vuorovaikutuksen välineeksi. Myös sähköpostittelu tai muu viestinvaihto koettiin tärkeäksi vuorovaikutuksen välineeksi.

Itse tuntitilanteeseen liittyen kaksi opettajaa koki tärkeäksi sen, että ohjeet tulee olla selkeät ja rauhallisuus omassa opetuksessa korostuu. Samat opettajat sanoivat, että toisen keskeyttämisestä

verkon välityksellä tulee iso juttu tai, että sitä ei voi verkko-opetuksessa tehdä. Tämän myötä koettiin, että spontaani ja virtaava keskustelu jäi opetuksessa pois. Opettajilla oli kokemus, että flow hävisi. Kuitenkin samainen opettaja kuvasi tilannetta näin:

Tavallaan siihen tuli sellainen rauha, mikä on toisaalta kiva, mutta toisaalta sitten taas se ihana energia mikä on huoneessa, eihän sitä vaan tuu, kun ei olla samassa huoneessa” (ope 5).

Opettaja koki, että keskustelu oppilaan kanssa oli enemmän systemaattisempaa ja fokuoitunutta. Kun keskustelimme yhteisestä pelisäännöistä niin vain yksi opettaja toi esiin, että oli sopinut oppilaiden kanssa jotain yhteisiä, uusi pelisääntöjä juuri verkko-opetusta ajatellen. Opettaja kertoi, että oli kiinnittänyt enemmän huomioita omaan kommunikaatioon ja huomionut verkon tuomat mahdolliset viiveet. Osa opettajista koki, että yksilöopetuksessa säännöistä, esimerkiksi milloin mikrofoni tai kamera on auki, ei ollut niin tarpeen sopia, jos vertasi tilannetta ryhmäopetukseen (esimerkiksi musiikinperusteet ja kuorot).

Vuorovaikutuksen haasteena nähtiin se, että verkko-opetuksessa reaktioiden lukeminen oli vaikeampaa kuin lähiopetuksessa. Yksi opettaja nosti esiin myös sen, että kaikki oppilaat eivät halunneet pitää omaa kameraansa auki ja tästä johtuen muun muassa reaktioiden lukeminen oli haastavampaa.

4.1.7 Verkko-opetuksen haasteet

Laulun verkko-opetuksessa nähtiin useita haasteita, joista keskusteltaessa opettajat toivat esiin myös ratkaisuja, joita olivat lyhyessä ajassa kehittäneet. Selkeintä kaikkien kohdalla oli se, että yhteismusisointia, säestämistä sekä fyysistä kontaktia ei verkon välityksellä voinut toteuttaa. Tästä johtuen oppilaat käyttivät tunnilla joko itse hankkimiaan taustanauhoja, opettajan lähettämiä säestyksiä, omaa säestystä tai lauloivat ilman säestystä. Haastatteleman opettajat eivät korostaneet omassa lähiopetuksessakaan niin paljon oppilaan fyysistä koskettamista, mutta nostivat sen kuitenkin tässä esiin. Esimerkiksi hengityksen kokeileminen tai ryhdin korjaaminen omin käsin ei onnistunut. Oppilas oli siis enemmän itse vastuussa oman kehon linjauksista ja tuntemuksista. Tässä esiin nousi taas siis oppilaan itseohjautuvuus, vastuu ja itsetarkkailu. Osa myös kehotti oppilaita tunnustelemaan, että mitä kehossa tapahtuu, miltä asiat tuntuvat ja jakamaan kokemukset opettajalle. Yksi opettaja nosti esiin, että itseohjautuvuuden puuttuminen hankaloitti verkko-opetusta.

Säestyksen ja yhdessä laulamisen puuttuminen nähtiin erityisesti haasteena aloittelevien laulajien kohdalla sekä koettiin, että se vaikutti myös tunnin virtavuuteen, flow'n kokemukseen.

Neljä opettajaa nosti haasteeksi äänen kvaliteetin kuulemisen. Vaikka intonaatio kuultiin verkonvälityksellä yllättävänkin hyvin ja sen kanssa pystyttiin työskentelemään paljon, niin esim. lauluäänen nyanssit, äänenväri, paine ja äänen ulottuvuuksien kuuleminen oli haasteellista. Tämä huomio tehtiin erityisesti uusien oppilaiden kohdalla. Yksi opettaja tosin toi esiin sen, että ei ollut huomannut tässä niin paljon eroa. Hän kiinnitti opetuksessa myös enemmän huomioita esimerkiksi laitteiston laatuun, laulajan ja mikrofonin väliseen etäisyyteen sekä käytti apuna puheharjoituksia ja äänensävyjen vertailua. Osa koki, että äänen kvaliteetin kuulemiseen vaikutti oppilaan laitteiston (mikrofoni ja kuulokkeet) lisäksi suuresti myös Internet-yhteys, joka opiskelijalla oli käytössä.

Neljä opettajaa nosti haasteeksi kuvaruudun rajallisuuden eli sen mitä tunti-ilanteessa nähtiin oppilaista ja mitä oppilas näki opettajista. Yksi opettaja (ope 1) kuvasi näin:

Täytyy keksiä niin, että mitä me voimme tehdä niin, että oppilas näkee mitä ollaan tekemässä. Ohjeistan oppilasta katsomaan johonkin muualle kuin ruutuun, elikkä anna katseen mennä kauemmaksi, kuulet mun ohjeet kyllä.

Kaksi opettaa koki, että oppilaat myös pienensivät itseään ja omaa tekemistään, joka toi omat haasteensa opettamiseen. Kehollisen ohjaamisen ja rajallisen näkyvyyden parantamiseksi opettajat pysyivät muun muassa oppilasta asettamaan kameran paremmin tai korostivat muiden aistien käyttöä opettamisessa. Lisäksi he luottivat myös oppilaan vastuuseen. Pari opettajaa toi esiin myös sen, että laulunopettaja tekee tietynlaisia valintoja tunti-ilanteessa. Tällä he viittasivat siihen, laulunopettaja miettii, että mitä asioita hän lähtee oppilaan kanssa työstämään. Tämän huomioiminen etäopetuksessa ja poikkeustilanteessa toi rauhaa opetustilanteeseen ja yksi opettaja kuvasi asian näin:

Mutta jotenkin ajattelin, että tää on se 2 kuukauden juttu niin päätin, että painotan nyt tiettyjä juttuja ja sitten kun toivottavasti syksyllä lähiopetus, kun alkaa niin sitten perehdyin enemmän esim. nyansseihin." (Ope 2).

Haasteena nähtiin myös, että tiettyjä, hyväksi havaittuja, harjoituksia ei etäyhteydellä voinut toteuttaa yhtä helposti kuin lähiopetuksessa. Näitä olivat esimerkiksi kappaleen transponointi lennosta, erilaisten ohjelmien ja sovellusten käyttö, rentoutusharjoitukset sekä kehon aktivointi ja käyttö suuressa tilassa.

4.1.8 Laulun verkko-opetuksen hyödyt

Verkko-opetuksessa ja opiskelussa nähtiin paljon hyötyjä. Neljä opettajaa nosti erityisesti esiin sen, että oppilaiden itseohjautuvuus ja vastuu kasvoi etäopetuksen aikana. Oppilaat myös valmistautuvat tunnille paremmin ja osalla myös harjoittelu lisääntyi. Opettajat tekivät myös omasta opettamisestaan ja toimintatavoista huomioita. Opettamiseen tuli aiempaa enemmän selkeyttä, struktuuria ja uusia toimintatapoja. Esimerkiksi kun intonaation kuuleminen verkonvälityksellä oli helppoa, niin sitä pystyttiin työstämään ja parantamaan opiskelijoiden kanssa. Hyödyiksi nostettiin myös tunnin nauhoittamisen helppous, materiaalin jakaminen, oppilaan ja opettajan kuuntelun kehittyminen, musiikin hahmottamisen tietoisuuden lisääminen ja analysoinnin tekemisen helppous.

Yksi opettaja toi esiin myös sen, että oppilaille tuli selkeämmäksi se, että miten ajankäyttö tunnilla menee:

...ne huomaa jos niillä ei ole asioita valmiina (esim. nuotit, sanat tai tausta ei ole valmiina), vastuu tunninkulusta on heillä nyt. Ja toivon, että jatkavat tätä. Koska ennen mulla on ollut nuotit tai taustat valmiina, ja nyt ne pitää olla oppilailla. Nyt ne tajuaa mihin siinä tunnissa menee aikaa... (ope 3).

Toinen opettaja summasi kokemuksia näin:

Jos mä oikeasti mietin, niin me tehtiin tulkinnan kanssa töitä, tehtiin dynamiikan kanssa töitä, tehtiin rytmikan kanssa, ihan perussoinnin ja hengityksen kanssa töitä. Itseasiassa ei ole mitään sellaista tyypillistä isoa teemaa mitä ei oo tehty, se oli musta tosi kiva” (ope 4)

4.2 Opiskelijoiden kokemukset

Tässä kappaleessa käyn läpi vastaukset, jossa tuodaan esiin opiskelijanäkökulmaa ja mahdollisia muutoksia etäopetuksen oppimisprosessissa ja asenteissa.

4.2.1 Oppilaat ja kevään 2020 opetustavoitteet

Kun tutkimukseen osallistuneet opettajat siirtyivät keväällä 2020 lähiopetuksesta etäopetukseen, kaikki oppilaat eivät siirtyneet verkko-opetukseen. Osa näistä oppilaista siirsi tunteja tulevaisuuteen tai peruivat tuntinsa. Kaikki kuusi opettajaa toteuttivat kevään 2020 aikana lähiopetusta verkossa,

eli laulutunnit toteutettiin lähiopetuksen tavoin, samoilla aikatauluilla, mutta oppimisympäristö oli eri. Osa opiskelijoista toteutti opiskelun pelkästään esim. videoiden ja teoria opintojen avulla, eli he eivät välttämättä saaneet, omasta halustaan johtuen, kontaktiopetusta verkon kautta.

Viiden opettajan opiskelijoiden kohdalla keväälle 2020 sovittuja tavoitteita jouduttiin joko perumaan tai muokkaamaan uudelleen. Esimerkiksi opiskelijoiden tasosuorituksia siirtyi tulevaisuuteen sekä kevätkonsertteja, esiintymisiä ja koe-esiintymisiä peruuntui. Kolme opettajaa siirsi kevätkonsertit myös verkkoon eri tavoin toteuttavaksi. Lisäksi tuntien sisältö muokkautui erilaiseksi, sillä esimerkiksi uuden ohjelmiston opiskelu oli haastavampaa verkonvälityksellä.

4.2.2 Oppilaan oppimisessa tapahtuvat muutokset

Vaikka verkko-opetusta tarjottiin keväällä 2020 lyhyen aikaa, huomasivat opettajat oppilaiden oppimisessa selkeitä muutoksia, samoin kuin haasteita. Viisi opettajaa nosti esiin, että opiskelijoiden harjoittelu lisääntyi selvästi kevään 2020 aikana ja neljä opettajaa huomasi, että osa oppilaista rohkaistu verkkoympäristössä. Osa opiskelijoita taas sulkeutui tai koki verkko-opinnot aluksi haasteellisena. Lisäksi pari opettajaa nosti tässä kohtaan esiin sen, että etäopetuksessa intonaation kuuleminen oli helpompaa ja sen vuoksi opettaja pystyi keskittymään tähän sekä auttamaan oppilasta sen harjoittelussa. Oppilaan oppimiseen vaikutti myös oppilaan oma taso ja puitteet, jossa hän pystyi työskentelemään.

Kaksi opettajaa huomasi opiskelijoissaan, että vastuunotto lisääntyi joillain opiskelijoilla ja se myös näkyi oppilaan kehityksessä. Osa koki, että oppilaiden tekeminen oli keskittynyttä ja oppimista voitiin viedä pitkällekin esimerkiksi nyanssien hienosäädön ja esiintymisvalmennuksen osalta. Osa opettajista pyysi oppilaitaan myös kuvaamaan heille videoita harjoiteltavasta materiaalista. Tämä toimintatapa koettiin hyödylliseksi ja se motivoi opiskelijoita harjoittelemaan. Yksi opettaja mainitsi, että hän koki oppilaiden tulleen häntä lähemmäksi tai läheisemmäksi verkko-opetuksen aikana, joka vaikutti positiivisesti oppilaan ja opettajan väliseen luottamukseen. Kaikki opettajat toivat esiin sen, kuinka yllättävän rentoja osa opiskelijoista oli laitteen äärellä ja tottuivat työskentelytapaan nopeasti.

Oppimisprosessin kannalta opiskelijan näkökulmasta haasteena nähtiin itseohjautuvuuden ja motivaation puute, materiaalin saatavuuden vaikeus, tietotekniset haasteet, internet-yhteys ongelmat,

laitteistojen puuttuminen, säästyksen ja yhteismusisoinnin puute sekä harjoittelutilan puute tai harjoittelun olosuhteet. Viisi opettajaa paini teknisten ongelmien kanssa, jossain vaiheessa opettamista. Suurimmalla osalla oppilaista kyse oli riittävän internet-yhteyden sekä tarpeellisen välineistön (mikrofoni ja kuulokkeet) puuttuminen. Tämä koettiin myös vaikuttavan opiskelijan motivaation. Opettajat jakoivat vinkkejä sopivan laitteiston hankintaan sekä ohjelmistojen käyttöön. Myös tunti-ilannetta saattoi vaikeuttaa se, että oppilaan oli vaikea laulaa tai harjoitella kotona muiden kuullen.

Säästyksen ja yhteismusisoinnin puute toi haasteita niin aloitteleville kuin jo pitkällä oleville opiskelijoille. Osa opettajista koki, että oppilaita saattoi turhauttaa, kun yhdessä musisointi ei onnistunut ja sen takia oppilaiden oppiminen polki paikallaan.

4.3 Asenteet verkko-opetukseen sekä tulevaisuus

Tässä viimeisessä osiossa käyn läpi opettajien ennakoasenteita, niiden muuttumista ja tulevaisuuden näkökulmia liittyen verkko-opetukseen.

4.3.1 Ennakoasenteet ja niiden muutos

Viidellä opettajalla asenne verkko-opetusta kohtaan oli positiivinen tai neutraali. Pari heistä mainitsi, ettei ollut ajatellut avata omaa laulunopettamista verkko-opetuksen suuntaan vaan näki sen enemmän hyvänä hätävarana. Yksi haastateltavista oli lähtenyt jo ennen kevättä 2020 rakentamaan verkko-opetustaan laajemmin, sillä hän unelmoi paikkariippumattomasta työstä. Ainoastaan yhdellä opettajalla asenne oli omien sanojen mukaan hirvittävän negatiivinen.

Kaikki opettajat kokivat, että oma asenne verkko-opetuksen myötä muuttui positiivisemmaksi. Koettiin, että vaikka laulun verkko-opetuksessa oli ongelmia niin se silti toimi ja vei oppilaiden osaa eteenpäin. Oppimista tapahtui verkkotunneilla. Verkossa tapahtuvaa opettamista kohtaan opettajilla oli muun muassa seuraavia pelkoja: 1) millaisia harjoituksia voidaan toteuttaa verkossa, 2) kuinka opiskelijat pärjäävät ilman säästystä ja 3) kuinka yhteyden huonous vaikuttaisi tunti-ilanteeseen ja flow'n kokemukseen. Vaikka verkko-opettamisen toimivuus yllätti kaikki, niin kolme opettajaa mainitsi, ettei haluaisi kuitenkaan tehdä pelkästään lähiopetusta verkossa, mutta näkisi mahdollisuutena, että sitä tarjottaisiin lisänä lähiopetuksen rinnalle. Yksi opettaja kuvasi tilannetta näin:

Mutta olin hyvilläni siitä, että miten hyvin tämä toimi. Mutta en haluisia, että tää olisi ainaista, että 8 tuntia päivässä tätä. Että kun tein opetusta etänä niin mulla oli max 4 oppilasta päivässä. Ei tullut sellainen olo, että tää on ihanaa. (opettaja 5)

Viisi opettajaa koki, että verkko-opetukseen siirtyminen lisäsi työmäärää ja näin kävi erityisesti opetuksen alussa. Aikaa kului lähiopetusta enemmän muun muassa yhteydenpitoon oppilaan kanssa, mahdollisten sähköisten materiaalien valmistamiseen (säestykset, sähköiset oppimisolustat, kansiot), oppimateriaalien valmistamiseen ja organisointiin sekä omaan koulutautumiseen (eri ohjelmistot, musiikkitekнологia). Pari opettajaa kommentoi, että ei varsinaisesti suunnitellut opettamista tai oppituntien sisältöä sen enempää kuin lähiopetuksessa. Kun verkko-opettamisen tavan ja ohjelmistot sai ratkaistua niin aikaa opettamiseen ja sen suunnitteluun meni sen jälkeen saman verran kuin lähiopetukseen. Yksi opettaja ei kokenut työmäärän lisääntyvän radikaalisti. Opettaja 6 kuvasi omaa jaksamistaan etäopetusjakson aikana näin:

..niin kyllä mua väsyttää ja mä oon illalla tosi väsynyt kun meen nukkumaan, mutta sitten kun mä saan nukkua aamulla pidempään niin se päivä lähtee hyvin käyntiin. Että mä koen tän jossain mielessä tosi vapauttavana. Että, mutta koska se työn ja vapaa ajan sekoittuminen ja rajanveto on vähän vaikeeta, niin sehän ei oo itsessään hyvä asia, mutta se itsensä kehittyminen on siinä samassa; että onko se sitten työtä vai ei. Että kyllähän mä laulan ite paljon enemmän kun mä oon täällä kotona, että tavallaan siinä tuntien välissä... Että mä oon lakannut, mä en kykene enää laskemaan niitä tunteja, että sellanen mulle on tahtunut, että mä oon oikeastaan mitannut sen mukaan, että onko mulla hyvä olla vai ei. Ja mulla on hyvä olla.

4.3.2 Tulevaisuus

Keskusteltaessa verkko-opetuksen tulevaisuudesta opettajien näkemykset varioivat yllättävänkin paljon. Kolme opettajaa nosti esiin, että verkko-opetus tuo jatkossa erilaisia mahdollisuuksia. Esimerkiksi, että kauempana asuvat oppilaat saavat parempia mahdollisuuksia opiskella laulua tai musiikkia ylipäätään. Lisäksi lievissä sairastapauksissa tunnit voidaan siirtää nyt helposti verkkoon. Yksi opettaja koki, että koronakevään myötä tämä ”pakko” siirtyä verkko-opetukseen toi enemmän mahdollisuuksia olemaan globaalimpi opettaja ja kehittämään omaa osaamista myös verkko-opetuksen suuntaan.

Osa opettajista koki, että kevään 2020 verkko-opetus on tuonut tai on tuomassa jotain muutoksia laulunopettajan ammatti-identiteettiin. Yksi opettaja kertoi, että ei yritystä perustaessaan ajatellut

päätyvänsä digiyrittäjäksi, toinen taas huomasi, että vaikka laulunopetusvideoita on YouTube pullollaan niin mikään ei korvaa ammattilaisen laulunopettajan korvia. Tulevaisuudesta puhuttaessa painetta aiheuttaa lähinnä oma osaamisen taso liittyen musiikkiteknologiaan, videoiden toteuttamiseen sekä valmiin oppimateriaalin puuttumiseen. Opettajat eivät olleet huolissaan oman ammattikunnan katoamisesta ja yksi nostikin esiin sen, että eihän yhdessä musisoinnin ja laulamisen tärkeys ole kadonnut minnekään. Tulevaisuudesta keskusteltaessa esiin nousi kuitenkin se seikka, että opettajan tulevaisuuden pelkoon tai visioon vaikutti se, että oliko haastateltava yksityisyrittäjä vai työskenteliköhän organisaatiossa vakituisessa työsuhteessa. Myöskin tulevaisuuden rakennemuutos eri puolella suomea mietitytti enemmän kuin itse verkko-opetus.

En tiedä oonko mä tässä työssä ihan eläkkeellä asti vai loppuuko meillä ihmiset kesken.
(ope 6)

Opettajat tekivät verkko-opetuksen aikana jo paljon muutoksia omaan opettamiseen ja oppimissisältöihin. Kolme opettajaa nosti esiin, että kiinnostui toteuttamaan videomateriaali laulunopetuksesta tulevaisuudessakin, vaikka osa koki, että tarvitsisi tässä vielä koulutusta ja tarkkaa suunnittelua. Kaksi opettajaa oli joko rakentanut tai rakentamassa uusia verkkokursseja liittyen lauluun ja äänenkäyttöön ja yksi opettaja mainitsi, että hänellä ei tullut sellaista fiilistä, että alkaisi varta vasten järjestämään pelkästään verkkokursseja. Myös jo valmistettuja oppimateriaaleja osa opettajista aikoi hyödyntää myös tulevaisuudessa lähiopetuksen rinnalla.

Nyt oon tehnyt pari videota YouTubeen. Ja heti tuli pyyntöjä eri aiheesta, että mulla on ihan suunnitelmissa, että jaan ja teen uusia videoita. (ope 5)

Toinen opettaja kuvasi videoiden tekemisen prosessia seuraavasti:

Opetusvideon tekeminen ei ole vain puhumista, pitää olla tekstit jne. Ja kuinka monta kertaa oon pitänyt sen ensimmäisen laulutunnin jollekin, ja nyt ne palikat tulisi siirtää videolle, niin se on vaikeaa, kun ei ole laulaa kysymässä ja ohjaamassa keskustelun suuntaan (ope 1).

5 TULOSTEN ANALYSOINTI JA POHDINTA

Tässä luvussa analysoin haastattemieni opettajien esiin nostamia asioita laulun verkko-opetuksesta ja peilaan niitä aikaisemmin julkaistuihin tutkimuksiin, lähteisiin ja opettajien kokemuksiin. Olen jakanut analyysin kolmen pääkysymyksen alle, joiden tarkoitus on jäsentää haastateltavilta saamaani tietoa ja yhdistää vastaukset näin isompien kontekstien alle. Tässä työssä haluan erityisesti tuoda esiin niitä mahdollisia muutoksia, joita opettajat ovat kokeneet pedagogisessa lähestymistavassa sekä sen mitä meidän tulee huomioida, kun siirrämme laulun lähiopetuksen verkkoympäristöön.

Niin kuin aikaisemmin mainitsin, tätä tutkimusta ovat ohjanneet omat henkilökohtaiset intressit laulun verkko-opetusta kohtaan. Kun päätin tämän opinnäytetyön aiheen, olin itse osallistunut erilaisille etäopetuksen määritelmän täyttävälle opintojaksoille. Lisäksi olin harjoitellut omaa laulamista Skype:n välityksellä säännöllisesti sekä opettanut yksittäisiä tunteja saman ohjelmiston kautta. Lähtökohtaisesti kokemukseni etäoppilaana olivat positiivisia, erityisesti niillä kursseilla, jotka toteutettiin kokonaan verkossa ja jotka oli alusta alkaen suunniteltu verkkokursseiksi.

Opiskelin verkkokursseilla muun muassa biisinkirjoittamista, videon ja digimateriaan tuottamista, palvelumuotoilua sekä kieliä. Osa näistä kursseista eteni itsenäisesti omaan tahtiinsa, osa painotti ryhmätyöskentelyä tai verkossa olevaa läsnäoloa enemmän. Kaikissa koin, että lähtökohtana oli uuden oppiminen, verkostojen luominen sekä luovuuden ja uuden laulun, tuotteen tai taidon oppiminen. Kokemukseni oli, että omalla aktiivisuudella oli suuri rooli siinä, mitä kurssilta sain ja mitä opin.

Musiikin opiskelussa lähtökohtana on yleensä aina oppilaan oma halu, sisäinen motivaatio, ja tavoite oppia sekä kehittyä paremmaksi soittajaksi tai laulajaksi harjoittelun sekä toistojen kautta. Harjoittelu vaatii kärsivällisyyttä ja itseohjautuvuutta, tietoa siitä mitä harjoitellaan sekä miten ja miksi. Koin, että verkko-opiskelu ei tuntunut minulle haasteelliselta, sillä olin tottunut itsenäiseen ja itseohjautuvaan opiskeluun. Tämän työn aikana ymmärsin, kuinka suuri rooli juuri itseohjautuvuudella on etäopetuksessa, sekä oppilaiden että opettajien kokemusten mukaan. Lisäksi minut yllätti se, kuinka suuri merkitys vakaalla internet-yhteydellä ja tietoteknisillä valmiuksilla on etäopetuksen onnistumisen kannalta.

Tutkimuksen alussa minulla oli joitain oletuksia eroista, joita laulun lähi- ja etäopetuksen välillä tapahtuu. Suurimpana haasteena olin itse kokenut säästyksen mahdottomuuden, vaikka kevyen musiikin puolella se oli helposti ratkaistavissa taustanauhojen avulla. Itseäni kuitenkin kiinnostaa eniten ne mahdolliset pedagogiset muutokset, joita opettajan tulisi tehdä, kun lähiopetus siirretään verkkoympäristöön. Siitä lähtökohdasta aloin myös toteuttamaan tätä työtä ja halusin tutkia näitä mahdollisia muutoksia, joita laulun opetuksessa tapahtuu, kun opetus siirretään verkkoon. Jotta tähän kysymykseen olisin saanut tarkan vastauksen, olisi minun pitänyt muuttaa tutkimusmenetelmäni ja verrata opettajien lähiopetusta ja etäopetusta rinnakkain. Tämä taas osoittautui hankalaksi, sillä pelkästään laulun synkroniseen verkko-opetukseen perehtyneitä ja päätyökseen sitä tekeviä laulunopettajia ei ennen kevättä 2020 juurikaan Suomesta löytynyt. Päädyin pohjaamaan työni haastatteluille, jossa opettajat itse analysoivat omia kokemuksiaan sekä jakoivat tietoa siitä, miten he opettavat verkossa. Samalla he myös vertailivat toimintatapojen ja lähestymistapojen muutoksia. Toiminnallisia muutoksia voitiin nähdä muun muassa siten, että opettajat sovelsivat lähiopetuksessa käyttämiään harjoituksia eri tavoin verkossa, korostaen niissä muun muassa oppilaan intonaation kehittämistä, oman äänen kuuntelua sekä musiikinteoriaa. Lähestymistapa taas muuttui myös visuaalisen kuvan ja kuulokuvan vuoksi. Oppilaalla oli suurempi vastuu kehon tunteuksista ja niiden sanallistamisesta opettajalle. Tämän tutkimuksen pohjalta toimintatapojen suurimpana muutoksena voidaan myös nähdä opettajalähtöisyyden ja itseohjautuvuuden korostuminen.

5.1 Pedagoginen lähestymistapa laulun verkko-opetuksessa

Haastattelemistani opettajista vain kahdella opettajalla oli kokemusta verkko-opetuksesta ennen maaliskuuta 2020 ja vain yksi opettaja mainitsi, että suhtautuminen verkko-opetukseen oli negatiivinen. Opettajat siis lähtivät verkko-opetukseen melko neutraalille asenteelle, vähäisellä kokemuksella sekä nopealla aikataululla. Nopea aikataulu näkyi opettajien ensimmäisissä viikoissa erityisesti siten, että tiedonhaku ja opetuksen järjestely ja suunnittelu veivät enemmän aikaa sekä pidentivät työpäiviä verrattuna normaaliin lähiopetukseen. Opettajat nostivat rohkeasti esiin verkko-opetukseen liittyviä pelkoja, erityisesti liittyen säästämiseen, flow'n katoamiseen sekä oppilaan pärjäämiseen. Mielenkiintoista on se, että he eivät pelkojen yhteydessä maininneet esimerkiksi omaa pelkoaan liittyen tietotekniseen osaamiseen tai työssäjaksamiseen, vaikka väsymyksen ja työmäärän lisääntymisen opettajat nostivatkin esiin.

Niin kuin aikaisemmin toin esiin, niin kaikkia haastattelemiani opettajia yhdisti oppilaslähtöinen lähestymistapa opettamiseen. Oppilaslähtöisen lähestymistavan he ymmärsivät yksinkertaistettuna siten, että opetus lähtee oppilaan lähtökohdista, tunnistaen oppilaan taustan, tavoitteet ja motivaation. Tätä toimintatapaa tuetaan kehotietoisella, kannustavalla sekä rohkaisevalla opettamisella. Opettajat kokivat, että oppilaslähtöisyys, kehotietoisuus, kokonaisvaltainen opettaminen, kannustaminen ja rohkaisu eivät muuttuneet, kun lähiopetus siirrettiin verkkoon, mutta keinot, joilla oppilaan toiveet voitiin tavoittaa, muuttuivat.

Etäopetuksessa opettajat jatkoivat omien sanojensa mukaan opetusta melko samalla tavalla. Ainoastaan oppimisympäristö muuttui luokasta verkkoon ja opettajat käyttivät opetuksesta termiä lähiopetus verkossa. Tällä haastateltavat tarkoittivat sitä, että oppilaan lukujärjestys pysyi aivan samana ja luokkatila vaihtui eri verkkokokousohjelman välityksellä toteutettavaksi opetuksiksi. Aina opettajat eivät nähneet edes oppilasta, vaan opetus tapahtui pelkästään ääntä jakamalla.

Viisi opettajaa kuudesta koki, että heidän pedagoginen lähestymistapansa ei muuttunut verkko-opetuksessa, mutta toimintatavoissa nähtiin seuraavia muutoksia suhteessa lähiopetukseen:

- opettajalähtöisyyden lisääntyminen ensimmäisten viikkojen aikana
- oppilaan vastuun lisääminen (mm. nuottien ja taustanauhojen hankinta, oman kehon tunteukset)
- tuntien suunnittelu ja organisointi lisääntyi
- oppimisympäristöjen rakentaminen verkkoon: koettiin myös osana vuorovaikutusta
- lisämateriaalin (videot, säestys ja harjoitusnauhat) toteuttaminen opiskelijoille
- opiskelijoiden toteuttama lisämateriaali, esim. yhden kappaleen laulaminen videolle, joista opettajan ja/tai ryhmän palaute
- ääniharjoitusten soveltaminen seuraavasti: painotus intonaation harjoitteluun, harjoitusten tekeminen ilman säestystä, musiikin hahmottamisen lisääminen osana harjoituksia, kappaleiden hienosäätöön ja oppilaan omaa kuulemista tukevia harjoituksia
- muutos vuorovaikutuksessa: kannustaminen ja rohkaisua suurena roolissa, kuulumisten vaihto tunneilla sekä esim. sähköpostilla ja viestein
- opetuksen tiivistyminen ja yksinkertaistaminen
- ohjeiden selkeys ja rauhallisuus korostuu

- keskeyttäminen suuressa roolissa, palaute pyrittiin antamaan kappaleen tai harjoituksen loppuksi

Haastattelujen pohjalta haluan tuoda myös esiin sen, että opettajat kokivat kehittyneensä etäopetusjakson aikana. Verkko-opetus pakotti heidät toimimaan toisin sekä kehittämään uusia tapoja opetuksen toteuttamisen suhteen. Yhtenä tärkeänä kehittymisen kohteena voidaan nähdä opetuksen jäsentelyn ja järjestelmällisyyden lisääntyminen. Yleisesti laulunopetuksen haasteena voidaan nähdä opetuksen kirjavat käytännöt ja selkeän oppimateriaalin puute. Opettajan oma osaaminen, kokemus, kiinnostus, motivaatio ja mahdollinen opetussuunnitelma vaikuttavat muun muassa siihen, millaista opetusmateriaalia käytetään opetuksessa, millaisia harjoituksia ja painotuksia tehdään sekä millaisia opetusmetodeja pidetään toimivina ja tärkeinä. Verkko-opetukseen siirryttäessä osa opettajista huomasi esimerkiksi sen, että jos laulunopetusta vertaa muihin instrumentteihin tai vaikka kielen opiskeluun, laulusta puuttuu selkeät ja valmiit oppimateriaalipaketit. Valmiit oppimateriaalit voisivat esimerkiksi helpottaa verkko-opetuksen suunnittelua ja toteutusta. Laulunopetus perustuu usein intuitioon sekä vapaaseen tuntisuunnitelmaan, joita ohjaavat oppilaan tavoitteet ja tarpeet sekä mahdollinen opetussuunnitelma. Verkko-opetuksen myötä opettajat kokivat, että koska opetus ei tapahtunut samassa tilassa ja oli teknisistä syistä johtuen rajattua, niin tämä intuitiosta syntyvä flow, vuorovaikutus ja virtaava keskustelu muuttivat opetuksen tapaa sekä opettamista. Tästä johtuen osa suunnitteli tai ainakin mietti verkossa toimivia harjoituksia enemmän tai etsi niitä yhdessä oppilaan kanssa. Huomion arvoista on myös se, että kaikki opettajat lähtivät toteuttamaan oppilailleen lisämateriaalia jossain muodossa.

Vaikka osa opettajista palasi syksyllä 2020 takaisin lähiopetukseen, loi kevään etäopetus aika hyviä käytäntöjä laulunopetukseen. Näitä ovat esimerkiksi laulutunnin äänitys, oppilaan itseohjautuvuuden ja vastuun korostamisen. Kevään 2020 etäopetus aika antoi myös pohjaa sille, että opettajat pystyvät jatkossa nopeasti siirtymään lähiopetuksesta etäopetukseen. Haastatteluiden pohjalta voidaan todeta, että laulun lähiopetus verkossa toimi ja oppilaat kehittyivät ja harjoittelivat opetuksen aikana normaalia enemmän. Samalla nousi esiin myös se, että vaikka etäopetuksen kautta voidaan tavoittaa laajemmassa mittakaavassa uusia opiskelijoita niin samalla on hyvä muistaa mahdollinen eriarvoisuus oppilaiden välillä, johtuen esimerkiksi nettiyhteyksistä tai laitteistoista. Tutkimus vahvisti verkko-opetuksen näkökulmien ja huomioiden lisäksi sitä, että opetus on aina opettajansa ja oppilaan näköistä. Kaikkia haastattelemani opettajia yhdisti oppilaslähtöisyys ja se, miten tukea oppilasta saavuttamaan tavoitteet oppilaan taustat, motivaatio ja tarpeet huomioiden, vaikka opetus tapahtuisi verkossa.

Helsingin yliopiston vuonna 2010 julkaisema *Laadukkaasti verkossa, Verkko-opetuksen käsikirja yliopisto opettajalle* (Lörström, Kanerva, Tuuttila, Lehtinen & Nevgi) nostavat esiin sen, että opetusmenetelmien valinnalla voidaan edistää opiskelijoiden syvälliseen ymmärtämiseen tähtäävää oppimista. Hyvät opetusmenetelmät tukevat määriteltyjen tavoitteiden toteutumista. Kirjassa puhutaan oppilaslähtöisyyden sijaan oppimislähtöisyydestä, jolla tarkoitetaan sitä, että opetuksessa otetaan huomioon opiskelijan näkökulma ja hänen tapansa hahmottaa aihetta. Haastateltavien opettajien kohdalla voidaan siis puhua oppimislähtöisyydestä ja se voidaan ymmärtää samoin kuin oppilaslähtöisyys, erona toki voidaan nähdä se, että oppilaslähtöisyys painottaa nimenomaan yksilön aikaisempaa osaamista ja taustoja. Aikaisemmat verkko-opetuksen tutkimukset ja tässäkin työssä käytetyt lähteet, tuovat esiin verkko-opetuksen ja verkko-oppimisen yleisiä periaatteita, riippumatta aineesta. Tätä työtä kirjoittaessani en juurikaan löytänyt Suomalaista tutkimustietoa nimenomaan laulun verkko-opetuksesta. Yleisesti voidaan nähdä, että verkko-opetus on aikaisemmin toteutettu eri aineissa monimuoto-opetuksena, jossa opiskelija voi edetä tietyissä aikarajoissa, omaan tahtiinsa. Juuri tällaiseen opiskeluun verkko-oppimisympäristöt luovat hyvät ja toimivat puitteet. Verkko-opetusta musiikissa on toki toteutettu jo pitkään, painottaen siinä kuitenkin lähinnä musiikkiteoriaa ja säveltapailun opetusta. Kevään 2020 jälkeen kuitenkin ollaan siinä tilanteessa, että lähes kaikki musiikin opetus on viety jossain muodossa verkkoon.

Halimaa ja Kopeli nostavat artikkelissa *Etäopiskelun eväät: ohjausta ja itsekuria* (2016) esiin Marja-Riitta Kotilaisen (2015) huomion siitä, että kun opettaja ei ole fyysisesti läsnä, hänen pedagogiset taitonsa korostuvat. Opettajan tulee hallita verkko-opetuksessa käytettävät välineet ja ohjelmistot, taito toimia ja ohjata opiskelijoita, kykyjä suunnitella oppimisprosesseja verkkoympäristöihin ja muokata sopivia opiskelumateriaaleja. Työkaluihin perehtyminen, pedagogisten menetelmien halluun ottaminen, vuorovaikutus ja yhteistyö vaativat aikaa. Usein oppilaitosten rakenteet ja toimintakulttuuri tilaratkaisuineen tukee perinteisiä opetusmalleja, mikä voi hankaloittaa verkko-opetuksen pedagogista kehittämistä. (Pilli-Sihvola 2013, 55–59; Halimaa & Kopeli 2015, 25.) Lisäksi on kiinnitettävä huomiota verkko-opetuksen kohderyhmään (Petäjäjärvi 2017, 23, viitattu 10.12.2020).

Kun tavoitteena on toteuttaa laulun verkko-opetus synkronisesti, ehkäpä käyttäen termiä laulun lähiopetus verkossa, on hyvä tuoda esiin se, että kaikki verkko-opetukseen liittyvät vinkit ja opetusmenetelmät eivät sellaisenaan sovellu juuri laulunopetukseen. Mitä siis meidän on hyvä huomioida, kun laulunopetus siirretään verkkoalustoille? Verkon lähiopetuksen tueksi on hyvä luoda opiskelijoille oppimisympäristö, jossa voidaan jakaa materiaalia helposti ja nopeasti. Samalla oppimisympäristö

voi toimia opiskelijoille vertaisoppimisympäristönä, jossa voidaan jakaa esimerkiksi omia harjoitusnauhoja, esiintymisiä tai analyyskejä kappaleista. Tämä vaatii tietenkin pelisääntöjä ryhmän kesken, mutta tuo harrastamiseen ehkä uudenlaista vertaistukea, verkostoitumista, vuorovaikutusta sekä madaltaa kynnystä esiintymiseen. Laulun opiskelu, kuten musiikin harjoittelu yleisesti, on usein yksinäistä puurtamista, jossa oppilaan motivaation ja opettajan rooli on suuressa osassa. Verkossa toimiva vertaisryhmä voi tukea ja rohkaista oppilasta kokeilemaan ja tuomaan esiin oppimisprosessin eri vaiheita. Samaa toimintatapaa toteutetaan jo lähiopetuksessa laulun ryhmäopetuksen tai luokkatuntien muodossa. Yksi opettaja nostikin esiin, että hänellä oli ollut jo kauan aikaa olemassa oppimisympäristö, jossa oppilaat pystyivät jakamaan kokemuksiaan tai kysymään nopeita neuvoja, mutta vasta koronan aikana yhteisö aktivoitui. Oppilaat jakoivat siellä muun muassa kokemuksia verkko-opiskelusta, harjoittelusta ja kannustivat toisiaan harrastamisen ja harjoittelun parissa.

5.1.1 Verkko-opetuksen haasteet

Tässä vaiheessa on myös hyvä hiukan vertailla mikä verkko-opetuksessa toimii, ja mitkä ovat sen suurimpia haasteita. Vaikka kaikkia verkko-opetuksen haasteita ei pystytä vielä ratkaisemaan niin tutkimukseen osallistuneet opettajat ratkoivat haasteita nopeasti ja luovasti. Tutkimuksen pohjalta esiin nousivat seuraavat haasteet:

- Flow'n ja spontaani keskustelu sekä reagointi jäi vähemmälle
- vuorovaikutuksen ja reaktioiden lukeminen vaikeampaa
- laitteiston puuttuminen (tietokoneen, lpadin jne., kameran ja/tai mikrofonin puuttuminen)
- huonot nettiyhteydet, tekniset ongelmat (kognitiivinen kuorma)
- yhteismusisoinnin/ säestyksen puuttuminen
- fyysisen kontaktin puuttuminen
- äänen kvaliteetin/laadun kuuleminen (nyanssit, äänenväri, paine, äänen ulottuvuudet)
- kuvaruudun rajallisuus
- tietyt harjoitukset eivät toimineet verkon välityksellä (esim. kappaleen nopea transponointi)
- oppilaan itseohjautuvuuden puute
- oppilaan resurssit, olosuhteet ja harjoittelutilan puute, vaikeus laulaa muun perheen ollessa kotona
- harjoituksen keskeyttäminen vaikeaa

Osaan yllä mainituista haasteista opettajat keksivät ratkaisuja. Opettajien välillä nähtiin eroja haasteiden, ratkaisujen kuin myös verkko-opetuksen hyötyjen välillä. Suurimpana ongelmana nähtiin ehdottomasti säestyksen puuttuminen (kaikki opettajat), sillä kaikki haastatteluun osallistuvat opettajat olivat tottuneet säestämään oppilaita tunneilla. Säestyksen puuttuminen ratkaistiin joko käyttämällä valmiita taustanauhoja, opettajan äänittämiä taustoja, oppilaan omaa säestystä tai laulamalla harjoitukset ja kappaleet ilman säestystä. Säestyksen puuttumattomuus toi myös esiin mahdollisia intonaatio (sävelpuhtaus) ongelmia (ope 2, ope 4, ope 5), joita opettajat eivät olleet välttämättä huomanneet livetunneilla, kun säestys oli niin vahvasti opetuksessa läsnä. Säestyksen rinnalla opetusta vaikeuttavana asiana nähtiin tekniset ongelmat, jotka yleensä johtuivat riittämättömästä nettiyhteydestä (ope 1, ope 4, ope 6). Tämä aiheutti opettajille turhautumista ja opiskelijoille motivaatio-ongelmia, kun asialle ei aina ollut mitään tehtävissä. Tällöin voidaan myös puhua kognitiivisesta kuormasta, jolla viitataan siihen, että oppijan huomio keskittyy opittavan asian sijaan esimerkiksi teknisiin ongelmiin (Salavuo 2009, 257). Loppujen lopuksi teknisiä ongelmia oli vähän, vaikkakin usein samoilla henkilöillä. Tällöin tunnit pidettiin perinteisen puhelun välityksellä tai lisämateriaalin, esimerkiksi opetusvideoiden avulla.

Tärkeänä huomiona opettajat (ope 2, ope 5, ope 6) nostivat esiin myös se, että joskus tunneilla aistittava outo ilmapiiri tai vuorovaikutuksen muuttuminen johtui siitä, että opiskelijalle ei ollut tunnin ajaksi omaa tilaa tai että laulamisen kotona tuntui epämukavalta. Harjoittelu- ja oppimisrauhan esiin nouseminen haastateltavien kohdalla yllätti minut, sillä en ollut ajatellut sen nousevan suuren rooliin etäopetuksessa. Tähän ongelmaan opettajat pystyivät reagoimaan siten, että aikatauluja muutettiin opiskelijalle sopivaksi tai tunnit siirrettiin odottamaan lähiopetusta. Luontevan harjoitustilan tai laitteiston puute asetti opiskelijat eriarvoiseen asemaan. Kun verkko-opetusta suunnitellaan jatkossa, on hyvä ottaa huomioon se, että vaikka laitteistot ja hyvä Internet-yhteys on olemassa, ei opiskelijoilla ole välttämättä olemassa tilaa, jossa he voivat vapaasti ja keskittyneesti musisoida. Tämä sama ongelma saattaa olla edessä lähiopetuksen aikana, kun oppilaalla ei ole tilaa, jossa harjoitella säännöllisesti.

Neljä opettajaa (ope 1, ope 2, ope 3, ope 4) nosti myös haasteelliseksi oppilaiden äänenlaadun kuulemisen, erityisesti uusien opiskelijoiden kohdalla. Tällä opettajat viittasivat esimerkiksi äänen värin, nyanssien, paineen ja voimakkuuden kuulemiseen. Äänenlaatu parani niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla oli käytössä ulkoinen mikrofoni ja hyvä internet-yhteys. Myöskin opettajien korvat harjaantuivat kuulemaan eroja äänenkvaliteetissa etäopetuksen edetessä. Lisäksi esimerkiksi

Zoom-verkkokokousohjelmisto teki musiikin kannalta uusia päivityksiä, joka paransi äänenlaatua huomattavasti.

Yllä olevien haasteiden lisäksi osa opettajista (ope 4, ope 5, ope 6) nosti esiin huomioita siitä, kuinka opiskelijan itseohjautuvuuden puute vaikutti oppilaan kykyyn toimia ja osallistua verkko-opetukseen. Tämä korostui erityisesti niiden opettajien kohdalla, joilla opetus pohjasi opetussuunnitelmaan ja joissa opettaja tapasi opiskelijoita useamman kerran viikossa. Kaikki haastatteluun osallistuneet opettajat eivät nostaneet itseohjautuvuuden puutetta esiin vaan puhuivat enemmän oppilaan vastuusta. Tässä myös vaikuttavana tekijänä voidaan nähdä oppilaan ikä, kokemus ja motivaatio opiskeluun. Tässä työssä olen tuonut esiin paljon sitä, että verkko-opetuksessa itsesäätelyn ja itseohjautuvuuden merkitys kasvaa. Voidaan nähdä, että mikäli oppilaalla ei näitä taitoja ole, on opettajan tehtävä tukea ja sanallistaa oppilaan edistymistä, ikään kuin tuoda näkyväksi oppilaan toiminta ja kehitys. Neljä haastateltavista (ope 1, ope 2, ope 4, ope 6) toi esiin sen, että verkko-opetukseen siirryttäessä he olivat lähiopetusta enemmän opettajajohtoisia, koska kokivat että osan kanssa siihen oli tarvetta. Kun asiaa pohtii itseohjautuvuuden puutteen näkökulmasta, voi olla, että opettajajohtoisessa kulttuurissa itseohjautuvaksi opiskelijaksi on vaikea asettua. Kuitenkin näen, että haastattelevien opettajien kuvaama opettajajohtoisuus tarkoitti käytännössä sitä, että opettaja ohjeisti selkeämmin mitä tunnilla tehdään, näytti ja lauloi harjoituksia eteen sekä eteni suunnitelmallisemmin verrattuna lähiopetukseen, sillä vapaan keskustelun ja flow'n kokemuksen puuttuminen vaikuttivat tunnin kulkuun.

Tuntitilanne saatettiin kokea vuorovaikutuksen kannalta rajatuksi. Haastateltavat kuvasivat, että varsinkin ensimmäisten viikkojen aikana toimintatavat hakivat suuntaansa. Opettajat eivät myöskään olleet aikaisemmin kiinnittäneet huomiota itseohjautuvuuden puutteeseen, vaan se nousi esiin nyt, kun oppilaat siirtyivät verkkoon ja vastuu jakaantui enemmän opiskelijoille. Osa opettajista myös huomasi, että ehkä he olivat tukeneet oppilaita lähiopetuksessa vähän liikaakin, vaikka oppilaat olivat kykeneviä toimimaan itsenäisesti ja ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Tämän pohjalta minulla heräsi ajatus siitä, että oli kyse sitten lähi- tai etäopetuksesta, niin tärkeään asemaan nousee oppilaan motivaation, kehityksen ja oppimisen kannalta tavoitteiden asettaminen yhdessä oppilaan kanssa. Koen, että lisäksi on tärkeää keskustella siitä, miten tavoitteet voidaan saavuttaa. Opiskelijalla tulee olla ymmärrys siitä mitä ollaan oppimassa, miksi asiaa opetellaan ja miten ne opitaan. Opettajan tehtävänä on tukea ja opettaa oppilasta tavoitteiden saavuttamisessa,

jakaa tietotaitoa sekä osaamistaan opiskelijalle siten, että oppilas ymmärtää oman vastuunsa opimisessa. Tässä on toki syytä huomioida oppilaan ikäryhmä ja taustat, mutta ne eivät estä pohtimasta ja käymästä läpi oppimiseen liittyviä tavoitteita, toiveita tai haasteita.

Puhuttaessa verkko-opetuksen haasteista ei voida myöskään sivuuttaa musiikin harrastamiseen liittyvää sosiaalista ja yhteisöllistä puolta. Musiikki liittyy useimmissa kulttuureissa yhteisöllisyyttä korostaviin tapahtumiin. Kuorot, yhtyeet ja orkesterit ovat usein käyttöyhteisöjä, joihin liitytään sosiaalisista syistä ja toiveesta nauttia musiikin tekemisestä yhdessä (Salavuo 2005, 60). Opettajat kuvasivat haastatteluissa, että osa opiskelijoista osallistui innokkaasti etäopetukseen kevään 2020 aikana, sillä kaikki muu musiikillinen toiminta (esim. kuorot ja orkesterit) olivat tauolla. Musiikin tekemistä ja yhdessä laulamista kaivattiin, myös sen yhteisöllisyyden takia. Tästä syystä osalla haastateltavista ei ollut esimerkiksi selvänä se, että harjoittelivatko opiskelijat kevään aikana ahkerammin, koska heillä oli enemmän vapaa-aikaa vai siitä syystä, että he olivat motivoituneita opiskeluun. Useampi opettaja mietti vastauksissaan sitä, että oli vaikea sanoa, mikä johtui koronan tuomasta ahdistuksesta ja tietämättömyydestä, mikä vapaa-ajan lisääntymisestä tai etätöiden mahdollisuudesta.

5.1.2 Verkko-opetuksen hyödyt

Musiikin verkko-opetuksen hyötynä nähdään ehdottomasti tavoitettavuus, kansainvälisten opettajien käyttö, välimatkojen voittaminen ja kustannusten säästö (Ruippo 2015, 76; Salavuo 2009, 356). Salavuo näkee myös, että verkkoympäristöissä piilee tärkeänä verkostojen luomisen ja yhteisöllisen prosessimaisen toiminnan mahdollisuus sekä asynkronisessa verkko-opetuksessa lisäarvoa tuovat tiedon esittämistapa, tiedon ”läsnäolo” verkkoympäristössä ja ajasta sekä paikasta riippumattomat mahdollisuudet (Salavuo 2009, 356). Motivaation kannalta on tärkeää, että opiskeltavaan asiaan pääsee käsiksi silloin kun se sopii oppilaan aikatauluihin. Tämä onnistuu verkkopohjaisissa oppimisympäristöissä hyvin. Yksi haastateltavista opettajista nosti esiin kokemuksen, jonka mukaan hän tunsikin etäopetuksessa oppilaiden olevan lähempänä häntä ja hän lähempänä oppilaita. Tämä kokemus johtui siitä, että hän pystyi ohjaamaan kameran lähemmäksi esimerkiksi kasvojaan tai suuta. Ruippo nostaa myös esiin sen, että kamerakulmien ja dokumenttikameran käytön avulla voidaan joitain asioita havainnollistaa lähiopetusta paremmin.

Haastattelujen pohjalta verkko-opetuksen hyötyinä nähtiin seuraavat asiat:

- oppilaan vastuu kasvoi ja itseohjautuvuus lisääntyi
- oppilaiden valmistautuminen ja harjoittelu lisääntyi
- oppilaat rohkaistuivat ja toivat esiin uusia puolia, nopea adaptoituminen verkko-opetukseen
- intonaation (sävelpuhtauden) kuuleminen ja sen kanssa työskentely oli helppoa
- tunnin nauhoittamisen helppous
- materiaalin jakamisen helppous
- oppilaan ja opettajan kuuntelun kehittyminen
- musiikin hahmottamisen lisääntyminen
- toiminnan analysoinnin helppous
- ajankäyttö: oppilaat ymmärtävät mihin tunnilla menee aikaa
- opettamisen selkeys, struktuurin lisääntyminen
- uusien toimintatapojen ja ammattitaidon kehittäminen (oppimisalustat, videot, oppimateriaali)

Niin kuin aikaisemmin toin esille, opettajat käyttivät opetuksessaan taustanauhoja, sillä säestäminen ei ollut verkko-opetuksessa mahdollista. Taustanauhoja on varsinkin kevyen musiikin puolella tarjolla runsaasti eri palveluissa, mutta klassisen musiikin kohdalla opettajat joutuivat käyttämään enemmän omia säestyksiä tai opiskelijat lauloivat ilman säestystä. Salavuo tuo esiin Byrnen ja MacDonaldin vuonna 2002 tekemän haastattelun, jossa skotlantilaiset musiikinopettajat nostavat laadukkaiden säestystaustojen käytön yhdeksi tärkeimmäksi teknologian tuomaksi mahdollisuudeksi musiikin opetuksessa. Heidän mukaansa tämä vapauttaa opettajia ohjaamaan oppilasta lähemmin, kun hän ei ole sidottuna pianoon. (Salavuo 2005, 69.) Tätä työtä varten haastattelemani opettajista osa oli käyttänyt taustanauhoja opetuksessa myös lähiopetuksen aikana, mutta niiden käyttö lisääntyi etäopetuksessa, koska säestäminen ei ollut mahdollista.

Kun puhutaan verkko-opetuksen hyödyistä, on tässä kohtaan syytä myös nostaa esiin oppilaiden kokemuksia verkko-opetuksesta. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet opettajat huomasivat, että oppilaiden harjoittelu lisääntyi selvästi kevään 2020 aikana. Samoin osa oppilaista toimi ja lauloi rohkeammin verkossa kuin lähitunneilla. Opettajat miettivät sitä, että lisääntyikö oppilaiden harjoittelu johtuen vapaa-ajan lisääntymisestä vai siitä, että he oppivat käyttämään tuntitallenteita sekä taustanauhoja paremmin. Osa koki, että oppilaiden harjoittelutavat ja välineet kehittyivät,

mutta eivät osanneet ottaa kantaa siihen, oliko kyse vapaa-ajan lisääntymisestä vai verkko-opetuksesta. Suurin osa opettajista harjoitteli ja musisoi enemmän kevään 2020 aikana, johtuen siitä, että vapaa-aikaa oli enemmän käytössä johtuen koronarajoituksista, joita olivat muun muassa etätyö, sosiaalisten kontaktien väheneminen ja ehkä muiden harrastuksien peruuntuminen. Opettajat kokivat, että oman musisoinnin ja harjoittelun lisääminen loi hyvinvointia, lisäsi osaamisen tasoa sekä auttoi heitä jaksamaan työssä.

Salavuo tuo 2005 vuonna julkaistussa väitöskirjassaan esiin sen, että tietokoneavusteista musiikinopetuksen pioneerityötä on tehty jo vuosikymmeniä, mutta aikaisemmin sitä on sovellettu suomalaisissa musiikin koulutuksissa harvemmin. Kevään 2020 jälkeen voidaan tosin todeta toisin, kun lähes kaikki oppilaitokset Suomessa ovat tarjonneet etäopetusta musiikissa, niin perusopetuksen, harrastajia kuin ammattiopiskelijoiden piirissä. Osa ammattikorkeakouluista sekä yliopistoista jatkoi etäopetusta myös syksyllä 2020 ja tätä lukua kirjoittaessani myös Uusimaa sekä esimerkiksi Päijät-Häme ovat siirtyneet etäopetukseen ainakin aikuisten harrastajien osalta.

Fred Hofstetter esitti 1980 viisi tietokoneavusteisen musiikinopetuksen ominaisuutta tehokkaan opetuksen aikaansaamiseksi. Hän näki, että tietokoneavusteinen opetuksen avulla voidaan tarjota yksilöityä opetusta eritasoisille ja eritavoin edistyville oppijoille, korostaa oppimisen luontaista iloa ja vähentää kilpailemisen tunnetta motivoinnin lähteenä. Lisäksi voidaan kannustaa oppilaita määrittämään oppimiskokemuksiaan vastaamaan heidän omia tavoitteitaan, antaa välitöntä palautetta ja vaatia opiskelijoita osallistumaan dialogiin tietokoneen kanssa ja säästää aikaa, sillä opetuksen taso on säädetty erikseen jokaiselle oppilaalle. Salavuo tuo esille, että osittain nämä tavoitteet ovat osoittautuneet ideaaleiksi ja utopiaksi, mutta ovat silti käyttökelpoisia. (Salavuo 2005, 68.) Kuten Salavuo toteaa, on totta, että verkko-opetus ei korvaa perinteistä musisointia eikä tarjoa kaikille mahdollisuutta yhteismusisointiin. Tämän laulunopettajien haastatteluiden perusteella voidaan kuitenkin todeta, että laulunopettaminen tavoitteellisesti verkon välityksellä on mahdollista. Voidaan jopa sanoa, että tällä hetkellä laulun verkko-opetuksessa suurin muutos tapahtuu oppimisympäristön muutoksessa sekä opettajan säestyksen puuttumisessa. On myös totta, että vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä muuttuu, mutta haastattelujen pohjalta voidaan nähdä, että se muuttuu jopa positiivisempaan suuntaan sillä opettaja ja oppilas ovat usein enemmän yhteydessä sähköisten välineiden kautta. Osa opettajista kokee oppilaiden olevan heitä lähempänä, vaikkakin todellinen etäisyys on suuri. On myös hyvä nostaa tässä esiin, että vuorovaikutuksen kannalta hankalimpana nähdään oppilaan reaktioiden lukeminen ja spontaani toiminta tunneilla. Tämän tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että verkko-opettaminen toi opettajille aluksi painetta suunnitella opetusta ja

tuntien kulkua tarkemmin. Tämä koettiin johtuvan siitä tunteesta, että verkko voidaan ympäristönä kokea arvaamattomaksi ja vieraaksi. Lisäksi oppilaan vastuuttaminen ja vastuu ovat kasvaneet. Opettajan mahdollisuudet tukea oppilaan ääntä ja laulamista ovat erilaiset, johtuen esimerkiksi siitä, että säestäminen ei verkko-opetuksessa onnistu. On myös syytä muistaa, että niin opettajan kuin oppilaan persoonana vaikuttaa siihen, millainen opetusmuoto, opetustapa ja oppimistapa toimii sekä vahvistaa oppimista.

5.2 Laulun verkko-opetus tulevaisuudessa

Haastatteluissa sivusimme opettajien asenteita verkko-opetusta kohtaan samoin kuin heidän omaa jaksamistaan työssä. Viisi opettajaa koki (ope 1, ope 2, ope 4, ope 5, ope 6), että aluksi etäopetukseen siirryttäessä työmäärä kasvoi ja työpäivät venyivät pitkiksi. Tämä johtui sähköisten materiaalien, opetuksen organisoimisen sekä ohjelmistojen opetteluun vuoksi. Siirtymäaika etäopetukseen koettiin nopeaksi ja mietinkin, että tämän työn vastaukset voisivat olla hyvin erilaisia, jos opettajilla olisi ollut aikaa valmistautua ja kouluttautua etäopetukseen paremmin. Samoin vastaukset voisivat olla hyvin erilaisia, jos COVID-19 ei olisi pakottanut opettajia ottamaan haltuun verkko-opetusta ja siirtämään toimintaansa sinne. Vaikka viisi opettajaa kuvasi asennettaan verkko-opetukseen positiiviseksi tai neutraaliksi (ope 1, ope 2, ope 3, ope 4, ope 6), niin vain yksi opettajista oli toteuttanut verkko-opetusta säännöllisesti ennen kevättä 2020. Osa opettajista ei ollut ajatellut suunnata työtään verkkoon ja kolme opettajaa mainitsi, että ei jatkossa haluaisi opettaa pelkästään verkossa, vaikka verkko-opetuksen tarjoamisen mahdollisuus koettiin hyvänä ja toimivana.

Näistä vastauksista voisi olettaa, että juuri oppilaan persoonalla ja mieltymyksillä on merkitystä siihen, millaiset tavat oppia hän tulevaisuudessa valitsee. Varmasti monimuotoinen opetus ja niin sanottu hybridimalli opetuksessa korostuu, mutta sosiaaliset kontaktit, vuorovaikutus ja yhteismuusointi ovat syitä, miksi lähiopetus tullaan valitsemaan verkko-opetuksen sijaan, ainakin juuri laulunopetuksessa. Suurin osa haastattelemini opettajien opiskelijoista halusi myös palata lähiopetuksen pariin heti kun se oli mahdollista. Lisäksi osa opettajista oli saanut paljon yhteydenottoja uusilta opiskelijoilta. Tämän myötä opettajat eivät olleet huolissaan oman ammattinsa katoamisesta, vaikka verkko-opetus toikin tai on tuomassa joitain muutoksia laulunopettajan ammatti-identiteettiin.

Opettajilla oli kokemus, että heidän pedagogiset taitonsa olivat ajan tasalla ja opetus tasokasta, mutta musiikkiteknologian osaaminen kaipasi päivitystä. Tällä he viittasivat esimerkiksi eri sähköisten ohjelmistojen haltuunottoon, ulkoisten mikrofoni- ja äänikorttien käyttöön sekä hyvien opetusvideoiden tekemiseen sekä editointiin. Heillä ei myöskään ollut aikaisempaa koulutusta siitä, mitä opettajan tulisi huomioida, kun laulun opetetaan verkossa. Tämän tutkimuksen, muun kirjallisuuden, oman opetuksen sekä haastattelujen pohjalta sainkin idea koota tähän työhön kevyen oppaan laulun verkko-opetuksesta. Oppaan tarkoituksen on tuoda esiin se, mitä meidän on hyvä huomioida laulun verkko-opetuksessa, jotta opettaminen olisi mielekästä ja jotta verkon välityksellä tapahtuva oppiminen tukisi oppilaan oppimisprosessia, luovuttaa sekä tarjoaisi myös mahdollisuudet musiikin kokemiseen tasa-arvoisesti. On totta, että emme voi etäopetuksessa olettaa, että kaikki asiat toimivat samalla tavalla kuin lähiopetuksessa. Etäopetus tuo opettamiseen, ainakin tällä hetkellä, arvaamattomuuden momentteja, sillä laitteiden tai harjoitusten toimivuudesta ei aina voida olla varmoja. Lisäksi oppilaiden laitteistoissa ja internet-yhteyksissä on eroavaisuuksia. Niin lähi- kuin etäopetuksessa harjoitukset tulee toki räätälöidä yksilöllisesti, oppilaan taitotaso ja tavoitteet huomioiden. Etäopetukseen voi tosin nyt jo varautua paremmin, kun tiedossa on mahdolliset haasteet ja ongelmat. Varautuminen vie toki hiukan aikaa, mutta jos arvaamattomuutta voi ennakoilla sillä, että käy oppilaan kanssa läpi ennen tuntia laitteiston ja ohjelmiston, voi tästä olla jo huomattava apu tunnin sujuvuudelle.

On hyvä myös todeta, että kevään 2020 aikana haastatteluun osallistuneet laulunopettajat, niin kuin kaikki digiloikan tehneet opettajat, ovat omalla esimerkillisellä toiminnallaan luoneet hienoja käytänteitä verkko-opettamiseen sekä edistäneet oppilaiden oppimista haasteellisissa olosuhteissa. Jotta verkko-opettaminen ja -oppiminen voi olla sujuvaa ja osana arkea, on musiikin ja laulun saralla tehtävä erityisiä huomioita. Etäopetuksen toteuttaminen sujuvoituu, jos etäopetuksella on olemassa valmiit tilat, joissa laitteisto (tietokone, vakaa Internet-yhteys, mikrofoni, valaistus, soittimet jne.) on aina, niin sanotusti 24/7 valmiina. Näin opettaja voi vain avata käytettävän verkkokokousohjelman ja aloittaa tunnin sovitusti oppilaan kanssa. Myös opiskelijalla olisi hyvä olla tietyt valmiudet ja laitteisto etäopetusta varten, vaikka erityisesti valmiudet sekä opettajalla että oppilaalla kasvavat kokemuksen myötä. Opettajalla on hyvä olla yleistä teknistä ymmärrystä käytettävästä ohjelmistosta ja myös mahdollisuus auttaa oppilaita ohjelmiston kanssa. Erityisesti etäopetustilan tai -tilojen rakentaminen sekä opettajien koulutus vaatii musiikkioppilaitoksissa organisaation tukea ja investointeja. Etäopetukseen ei ole olemassa oikotietä tai taikatemppuja, vaan se vaatii hyvät ja stabiilit puitteet, jotta opetus on laadukasta ja verrattavissa lähiopetukseen niiltä osin kuin se on mahdollista.

Kun laitteisto ja ohjelmisto ovat kunnossa, on tärkeää huomioida se, että lähi- ja etäopetuksen toimintatavoissa on hyvä tehdä joitain muutoksia. Etä-opetus vaatii monipuolista suunnittelua ja erilaisia vuorovaikutustaitoja oppilaan kanssa. Opettaja luo mahdollisesti oppilaalle uuden verkko-pohjaisen oppimisympäristön, jossa hän jakaa materiaalia, aikatauluja ja harjoituksia. Opettaminen vaatii soveltamista ja sanallistamista enemmän kuin ehkä lähiopetuksessa johtuen jo siitä, että käytetyimmissä verkkokokousohjelmistoissa yhteismuusointi ei ole mahdollista. Musiikin ja laulun opettaminen pohjautuvat usein auditiiviseen, visuaaliseen sekä joskus myös kinesteettiseen lähestymistapaan. Näitä toimintatapoja tulee soveltaa ja tarkastella uudelleen, sillä verbaalisuus korostuu niin opettajan kuin oppilaan toiminnassa. Voi tulla kokemus, että opetusta sekä oppimista tulee sanallistaa enemmän, esimerkiksi kertomalla tarkemmin kehon tuntemuksista ja kokemuksista, sanallistamalla kuulokuvaa ja omia toimintojaan. Opettajan tulee huomioida laulunopetuksessa esimerkiksi kehollisuuden opettaminen ja se, miten opettaa oppilasta kuuntelemaan omaa kehoaan, tuntemuksiaan ja verbalisoimaan näitä aistihavaintoja. Vuorovaikutus oppilaan kanssa parantaa myös oppimistuloksia. Erityisesti meidän tulee verkko-opetuksessa tukea oppilasta itseohjautuvaksi, kannustamisen, palautteen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta sekä painottaa pedagogiikassa oppilaslähtöistä lähestymistapaa.

Uusien toimintatapojen, kuten oppilaan tekemien harjoitusvideoiden kautta, oppilas pystyy seuraamaan omaa kehitystään uudella tavalla ja tekemään omia ratkaisuja sekä huomioita. Parhaassa tapauksessa oppilas voi etäopetuksessa löytää uudenlaisia keinoja ja oivalluksia, jotka lähtevät hänestä itsestään ja usein myös vakiintuvat paremmin osaksi oppilaan toimintaa. Näin vastuu myös oppilaan ja opettajan välillä jakaantuu eri tavalla kuin aikaisemmin. Etäopetus tuo esiin myös sen, että joskus oppilas saattaa osata käyttää opettajaa paremmin musiikkiteknologian eri välineitä ja ohjelmistoja, mikä aiheuttaa muutoksia hierarkiassa. Joissain tapauksissa etäopetus vaatii myös lähiopetusta enemmän sitoutumista vanhemmilta tai jopa koko perheeltä, jotta opiskelurauha ja hyvät yhteydet voidaan tarjota opiskelijalle. On hyvä pohtia myös sitä, voidaanko tulevaisuudessa musiikkioppilaitosten tai koulujen tiloja tarjota etäopetuksessa myös opiskelijoiden käyttöön. Tulevaisuudessa olisikin hyvä tutkia myös oppilaiden kokemuksia verkko-opetuksesta ja tuoda vielä tarkemmin esiin heidän kokemuksiaan siitä, mitä laulun verkko-opiskelu vaatii heiltä opiskelijoina sekä millaisia odotuksia heillä on opettajilta.

Etäopetusta järjestettäessä ei tule unohtaa opettajien jaksamista ja vertaistuen merkitystä, koulusta unohtamatta. Opettajalla tulee olla mahdollisuus kunnioittaa omia rajojaan, miettiä millaiset

toimintatavat tukevat omaa jaksamista ja näin myös oppilaan jaksamista sekä oppimista. Vertaistuen avulla opettaja voi kehittää omaa osaamistaan, jakaa kokemuksia ja erityisesti avata omaa tapaansa opettaa. Vertaistuen ja kokemusten kautta jokainen voi tehdä oivalluksia siitä, mikä toimintatavoissa auttaa oppilasta, opettajaa ja pitää flow'n yllä myös verkko-opetus tilanteessa. Onnistuneessa etäopetuksessa kyse on loppujen lopuksi siitä, että me unohdamme laitteen, keskitymme oppilaan motivoimiseen ja kannustamiseen sekä tarjoamme opiskelijoille mahdollisuuden oppia uusia taitoja turvallisessa verkkoympäristössä. Tulevaisuudessa voidaan nähdä, että opiskelijan vastuun kasvaminen, oppimisympäristöjen rakentaminen, materiaalien helppo jakaminen sekä opetuksen jäsentelyn ja järjestelmällisyyden lisääntyminen tuovat positiivisia mahdollisuuksia laulun verkko-opetukseen ja -oppimiseen. Verkko-opetus takaa opiskelijoille paikkariippumattoman mahdollisuuden oppia ja osallistua sekä luo mahdollisuuksia kestäväälle kehitykselle ja digipedagogisen osaamisen kehittämiseksi.

LÄHTEET

Haavisto T., Kivipensas R., Tervo U. 2012. Ammatillisen opettajakoulutuksen kehittämishanke. Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Tampereen ammattikorkeakoulu. Verkko-opettajan ABC. Hakupäivä 19.10.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41505/Haavisto_Kivipensas_Tervo.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hakkarainen K., Lonka K. & Lipponen L. 1999. Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen Porvoo: WSOY.

Halimaa S-L., Kopeli M. 2016. Etäopiskelun eväät: ohjausta ja itseuria. Ammatikasvatuksen aikakausikirja 18 (3), 24–32. Hakupäivä 10.12.2020 <http://elektra.helsinki.fi/oa/2489-5822/18/3/eta-opisk.pdf>

Hallikainen C., 2017. Luokanopettajaopiskelijoiden teknologispedagoginen tieto. Analyysi opiskelijoiden opetuskokonaisuussuunnitelmista, Itä-Suomen Yliopisto Filosofinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto, Joensuu Luokanopettajakoulutus, kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Hakupäivä 21.11.2020 https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18260/urn_nbn_fi_uef-20170905.pdf

Hein I., Ihanainen P., Nieminen J. 2000. Tunne Verkko, Ote-opetus&teknologia 1/2000. Hakupäivä 01.12.2020 <http://www.mit.jyu.fi/OPE/Leena/Tekstit/Tunne-verkko.pdf>

Häkkinen P. & Arvaja M. 1999. Kollaboratiivinen oppiminen teknologiaympäristöissä. Koulutuksen tutkimuslaitos Jyväskylän yliopisto Teoksessa: Eteläpelto A. & Tynjälä P. 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. WSOY.

Johnson C. 2017. Teachin music online: Changing pedagogical approach when moving to the online enviroment, London Review of Education, Volume 15, Number 3, 439-456. Hakupäivä 21.10.2020 <https://doi.org/10.18546/LRE.15.3.08>

Jyväskylän yliopisto, Kansalaisyhteiskunnan tutkimusporttaali. Nuutinen O. Hakupäivä 26.10.2020 <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/hiljainen-tieto>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2020. Oppimiskäsitykset. Pylkkä O. /JAMK, <https://oppimateriaa-lit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasityksista-oppimisen-ohjaamiseen/humanistinen-oppimiskasitys-ja-oppimisen-ohjaaminen/>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2020. Oppimiskäsitykset. Pylkkä O. /JAMK, <https://oppimateriaa-lit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/kognitiivinen-oppimiskasitys/>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2020. Oppimiskäsitykset. Pylkkä O. /JAMK, <https://oppimateriaa-lit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/behavioristinen-oppimiskasitys/>

Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2020. Oppimiskäsitykset. Pylkkä O. /JAMK, <https://oppimateriaa-lit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/konstruktivistinen-oppiminen/>

Jääskelä P., Klemola U., Lerkkanen M-K., Poikkeus A-M., Rasku-Puttonen H. & Eteläpelto A. (toim.) 2013. Yhdessä parempaan pedagogiikkaan, Interaktiivisuus opetuksessa ja oppimisessä. Hakupäivä 3.9.2020 <https://ktl.jyu.fi/vanhat/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2013/D108.pdf>

Karjalainen H. 2006. Oppimiskäsityksiä opettamiseen, Pro-gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto, Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. Hakupäivä 20.10.2020 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/93460/gradu01115.pdf?sequence=1>

Kuusela T. & Lemmetty K. 2007. Verkko-oppimisympäristöjen mahdollisuudet täydennyskoulutuksessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu. Kehittämishankeraportti. Hakupäivä 10.11.2020 <https://core.ac.uk/download/pdf/38013987.pdf>

Kyllönen M. 2020. Teknologian pedagoginen käyttö ja hyväksyminen, Opettajien digipedagoginen osaaminen, Jyväskylän yliopisto. Hakupäivä 1.11.2020 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8057-3>

Louhivuori J., Paananen P. & Väkevä L. (toim.) 2009. Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimiseen. Hakupäivä 1.9.2020 <https://fisme.fi/musiikkikasvatuskirja/>

Louhivuori J. Paananen P. & Väkevä L. (toim.) 2009. Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimiseen. Ruippo M. Musiikin etäopetus. Hakupäivä 2.9.2020 <https://fisme.fi/wp-content/uploads/2017/08/Musiikin-etäopetus-Ruippo.pdf>

Louhivuori J. Paananen P. & Väkevä L. (toim.) 2009. Musiikkikasvatus – näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimiseen. Salavuo M. Verkkoympäristöt musiikinopetuksessa ja -opiskelussa. Hakupäivä 1.9.2020 <https://fisme.fi/wp-content/uploads/2017/08/Verkkoympäristöt-musiikinopetuksessa-ja-opiskelussa-Salavuo.pdf>

Matikainen J. & Manninen J. 2000. Aikuiskoulutus verkossa: verkkopohjaisten oppimisympäristöjen teoriaa ja käytäntöjä. Helsingin yliopisto. Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia. Helsingin Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus

Maunonen- Eskelinen I. & Leppänen T. 2015. Developing learning opportunities in the teacher education in Nepal, JAMK University of Applied Sciences. Hakupäivä 13.10.2020 <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/JAMKin-julkaisut/Julkaisuja/julk215-open-and-distance-learning/>

Moore M.G. & Kearsley G. 1996. Distance education: a system view. Belmont: Wadsworth. Third edition.

New Time Music 2.0 Seminar, 1-2.12.2020 Zoom-verkkokokousohjelmistolla

Petäjäjärvi A. 2017. Sähkö- ja automaatio koulutuksen verkko-opetuksen ja verkkopedagogiikan kehittäminen, Tekniikan ja liikenteen ala, Teknologiaosaamisen johtamisen koulutusohjelma, Lapin ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 3.12.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/131875/YAMK_Verkko-opetuksen%20ja%20verkkopedagogiikan%20kehittaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ruippo M. 2015. Musiikin verkko-opetus, Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Musiikin-Tohtorikoulun kehittäjäkoulutus, Musiikkikasvatuksen osasto. Hakupäivä 1.8.2020 <http://ruippo.fi/lisensiaatintyo/resources/lisensiaatintyo.pdf>

Salavuo M. 2005 Verkkoavusteinen opiskelu yliopiston musiikkikasvatuksen opiskelukulttuurissa, Jyväskylän yliopisto, Humanistinen tiedekunta. Hakupäivä 3.8.2020. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13416/9513923894.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Siemens G. 2005. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. International Journal of Instructional Technology and Distance learning. Hakupäivä 10.1.2021 https://jotamac.typepad.com/jotamacs_weblog/files/Connectivism.pdf

Sjörgren T. & Vuokoski P. (toim.) 2020. Terveystieteiden opettajan andragoginen käsikirja. Jyväskylän yliopisto liikuntatieteellinen tiedekunta. Huhtinen M & Harjunen S, Ammatillisen opettajan kokemuksia verkkopedagogiikasta – ehdotuksia verkkopedagogiikan kehittämiseen. Hakupäivä 19.10.2020

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/70092/Andragoginen_Käsikirja_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Teknologis-pedagogis-sisällöisen tietämyksen malli (TPACK) Koehlerin ja Mishran (2008) mukaan. Hakupäivä 1.11.2020 https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tohtorikoulu/kasvatustieteiden-tohtoriohjelma/valmistuneet-vaitoskirjat/978-951-39-8057-3_vaitos15022020-1.pdf

Vermunt J.D. & Verloop N. 1999. Congruence and friction between learning and teaching. Learning and Instruction 9 (3), 257-280.

Voutilainen M. 2007. Kädentaitojen opettaminen verkon välityksellä. Tampereen yliopisto, Tietojenkäsittelytieteiden laitos, Pro-gradu- tutkielma. Hakupäivä 3.11.2020 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/77942/gradu01790.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Haastateltavan taustatiedot

- Nimi
- Ikä
- Yhteystiedot
- Ammatti
- Koulutus ja muut opinnot
- Koulutustausta pedagogista opinnoista
- Koulutustausta online- /verkkopedagogiikasta ennen kevättä 2020, jälkeen ja aikana

- Työkokemus alalta
- Opetusaste: korkeakoulu, toinen aste, opistot, vapaasivistystyö, yrittäjä jne.
- Opetusmuoto:
- Opetustuntien määrä (viikossa)

Laulunopettaminen verkossa

- Kauanko olet tehnyt verkko-opetusta?
- Mitä alustoja käytät?
- Miten kuvaisit omaa (pedagogista) lähestymistapaasi opettamiseen? / Mitkä periaatteet ohjaavat sinua opettajana?
- Kuvaa lähiopetustasi omin sanoin
- Kuvaa verkon välityksellä tapahtuvaa opetusta omin sanoin
- Koetko, että lähestymistapasi on muuttunut online-opetuksessa (Jos on niin miten?)
- Huomaatko omassa opettamisessasi joitain selkeitä muutoksia? (esim. aikataulutus, opetettava aihe ja ajankäyttö, ohjeiden antaminen jne.)
- Koetko, että opettajana olet kehittynyt verkko-opetuksen aikana?
- Miten rakennat vuorovaikutusta opiskelijan kanssa? (Tässä voi tuoda ilmi ennen ja jälkeen etäopetuksen tapahtuvat vuorovaikutuksen)
- Mitkä asiat näet haasteellisena toteuttaa verkko-opetuksessa?
- Missä asioissa koet, että verkko-opetuksesta on hyötyä?
- Mitä opetussisältöjä ei mielestäsi voi toteuttaa verkon välityksellä?
- Oletko kehittänyt tai löytänyt uusia opetusmetodeita verkko-opetuksen kautta? Jos, niin minkälaisia?
- Oletko saanut mielestäsi riittävästi kollegiaalista tukea verkko-opetukseen?

Oppilaan oppimisprosessista ja kokemuksista

- Ovatko kaikki opiskelijat jatkaneet opintojaan (säännöllisesti/sovitusti) verkon kautta?
- Oletteko muuttaneet aikaisemmin sovittuja tavoitteita opiskelijan kanssa? (Jos olette, onko tämä tullut opettajan vai oppilaan pyynnöstä)
- Huomaatko oppilaan oppimisessa muutoksia verrattuna lähiopetukseen?
- Ovatko opiskelijat tuoneet omia soveltamishetkiä, miten voivat toteuttaa opetussisällön verkon välityksellä
- Millaisia haasteita oppilailla on ollut oppimisessa verkon välityksellä?

- Oletko tehnyt oppilaistasi joitain sellaisia huomioita, joita et ole esim. viimeisen vuoden lähiopetustilanteissa huomannut?
- Millaisena näet/koet oppilaan kehityksen A) lähiopetuksessa B) verkko-opetuksessa C) oppilaan omassa aktiivisuudessa ja harjoittelu käyttäytymisessä (onko tässä muutosta?)

Omat asenteet ja tulevaisuus

- Millainen asenne sinulla oli verkko-opetukseen?
- Onko asenteesi muuttunut opetuksen aikana?
- Koetko, että työmääräsi on lisääntynyt verkko-opetuksen myötä?
- Miten näet tulevaisuuden verkko-opettamisen ja lähiopetuksen välillä?
- Millaisia muutoksia verkko-opetus voi mielestäsi tuoda laulunopettajan ammatti-identiteettiin?
- Aioitko tulevaisuudessa tehdä muutoksia oppimissisältöihin/tavoitteisiin? (esim. osa kursseista siirtyy kokonaan verkkoon tms.)
- Muita huomioita, joita haluat nostaa esiin

LAULUN VERKKO- OPETUS

**HUOMIOITA JA
VINKKEJÄ
LAULUN VERKKO-
OPETUKSEEN**

Lea Orpana, Kevät 2021
orpana.lea@gmail.com

Tässä lyhyessä oppaassa tuon esiin opinnäytetyöni aineiston sekä muun julkaistun aineiston pohjalta huomioita ja vinkkejä koskien laulun verkko-opetusta pedagogisesta näkökulmasta käsin. Opas on jaettu kolmeen eri osaan, opettajan ja oppilaan näkökulmasta.

1. Miten toimia ennen opetuksen alkua?
2. Miten toimia opetuksen aikana?
3. Mahdolliset ongelmat

1. Ennen opetuksen alkua

Opettaja:

- verkkokokous ohjelman/sovelluksen valinta
- ohjeistus, ohjelman testaus ja perehdytys (mahdollisesti oppilaan kanssa, video tai kirjalliset ohjeet)
- laitteisto (väline, verkkoyhteys, kamera, valaistus, mikrofoni, kuulokkeet)
- missä ja miten tavataan: linkin lähetys
- muiden mahdollisten oppimisympäristöjen rakentaminen, ohjeistus ja opastus
- ohjeistus oppilaalle: miten valmistautua tunnille: nuottimateriaalit, taustanauhat/säestys

Oppilas:

- valitun ohjelmiston asennus
- laitteisto (väline, verkkoyhteys, kamera, valaistuskamero, kuulokkeet,)
- rauhoitettu opiskelutila
- mahdollisesti oma soitin

2.Opetuksen aikana

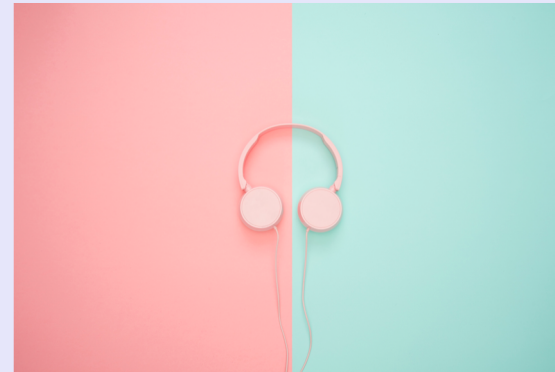
Opettaja:

Tekninen osaaminen:

- käytettävien ohjelmistojen hallinta ja opastus
- toimiva nettiyhteys (mielellään kiinteä yhteys, ethernet)
- laadukkaat välineet (kamera, mikrofoni, kuulokkeet), huoneen valaistus
- säästäminen ei onnistu tai vaatii erityisjärjestelyitä

Pedagogiikka:

- taitoa toimia ja ohjata oppilasta oppimaan
- kykyä suunnitella oppimisprosesseja verkkoympäristöihin
- muokata verkkoympäristöön sopivia opiskelumateriaaleja kohdeyleisö huomioiden
- selkeät ohjeet, asia kerrallaan
- ajankäyttö: asiat vaativat enemmän aikaa
- oppilaan oppimistavat huomiointi (mitä ja miten oppilas oppii)
- itseohjautuvuuden tukeminen: oppimisen muuttaminen itseohjautuvaksi tiedonrakentamiseksi

- opettajakeskeisyyden välttäminen
- oppilaan oppimisympäristön ja aikataulutuksen huomioiminen
- energiatason ylläpitäminen
- oppimisalustojen hyödyntäminen
- harjoittelun ja motivaation merkityksen korostaminen

Vuorovaikutuksesta:

- ohjaamisessa ja opettamisessa kyselevä eteneminen
- oppilaan oppimisen ja vastuun korostaminen
- empatia ja kannustaminen, keskittyminen oppimiseen, tarkoituksena on unohtaa laite
- ulkoinen palaute tärkeässä roolissa
- keskeytyksen välttäminen: kappale tai harjoitus kerrallaan
- informaation lukeminen eleistä ja kehonkielestä korostuu, kannustaminen keskusteluihin ja oppimisprosessin sanallistamiseen
- kameran ja ulkoisen mikrofonin käyttö

Oppilas:

Tekninen osaaminen:

- o tietotekniset valmiudet
- o ohjelmien lataus, kokeilu ja käyttö
- o tottuminen kameran käyttöön, kameran asettelu
- o oman ja opettajan äänen kuuleminen

Oppiminen:

- o kuuntelu, keskittyminen, läsnäolon taito, kielellinen osaaminen
- o itseohjautuvuuden merkitys korostuu: mahdollisesti vastuu materiaalien hankinnasta, opintojen etenemisestä
- o vuorovaikutuksen muutos ja sanallistamisen merkitys kasvaa
- o vastuu kehon tuntemuksien kuvailemisesta, kuulokuvasta
- o motivaatio ja kannustava oppimisympäristö
- o vertaisoppimisen merkitys tärkeässä roolissa
- o oppimisympäristöjen hyödyntäminen

3. Mahdolliset ongelmat

Ongelma Ratkaisu

Eri laitteilla eri toiminnot ja eri ongelmat

Laitetiedot opiskelijalta etukäteen, laitteiston testaaminen, video ohjeitus oppilaille käytettävän ohjelmiston asetuksista, vertaistuki, koulutukset

Viive

Taustanauhojen käyttö, keskittyminen esim. intonaatioon, kehotietoisuuteen, tulkintaan, esiintymiseen, musiikkiteknologiaan, musiikinteoriaan, musiikin kuunteluun ja analysointiin

Oppimista ja opettamista helpottavat toiminnot:

- o ennakointi: valmiita tunteja tai harjoituksia nauhoitettuna, taustanauhoista soittolista opiskelijoille
- o oppimisympäristöjen hyödyntäminen
- o kollegoiden ja toisten opiskelijoiden tuki
- o yhteiset pelisäännöt oppilaan ja opettajan välillä
- o laulutunnin nauhoitus ja harjoitusvideot

LÄHTEET:

Hallikainen C, Luokanopettajaopiskelijoiden teknologispedagoginen tieto. Analyysi opiskelijoiden opetuskokonaisuussuunnitelmista, Itä-Suomen Yliopisto, Filosofinen tiedekunta, Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto, Joensuu Luokanopettajakoulutus, kasvatustieteen pro gradu -tutkielma 2017

Orpana, L: Laulun verkko-opetus. Haasteet, hyödyt ja mahdollisuudet. Oulun ammattikorkeakoulu, Taiteen tekijä ja kehittäjä YAMK, 2021

Ruippo, M 2015 Musiikin verkko-opetus, Taideyliopiston Sibelius-Akatemian Musiikin-Tohtorikoulun kehittäjäkoulutus, Musiikkikasvatuksen osasto

Salavuo, M 2005 Verkkoavusteinen opiskelu yliopiston musiikkikasvatuksen opiskelukulttuurissa, Jyväskylän yliopisto, Humanistinen tiedekunta

Facebook, Musiikin etäopetus ryhmä

Oppaan taitto: Lea Orpana, orpana.lea@gmail.com